

Sebas Parra Nuño

1946-2022

Sebas Parra Nuño

1946-2022

Sebas Parra va ser un activista incansable a favor del reconeixement dels Drets Humans a totes les persones i col·lectius. Va dedicar la seva vida professional a l'educació d'adults i a la cooperació solidària. Amb aquesta publicació, el Nucli Paulo Freire de la UdG vol retre homenatge a un dels seus impulsors, fent memòria de la seva fecunda vida, del seu pas per l'Escola d'Adults de Salt i del seu vincle amorós amb el poble de Nicaragua.

ISBN 978-8484586456
9 788484 586456

Nucli Paulo Freire de la UdG

Amb la col·laboració de:

Universitat de Girona
Facultat d'Educació i Psicologia
Universitat de Girona
Departament de Pedagogia

Associació de Persones
Adultes Participants
CPFPAFRANCESCOSCHIMORATA

Nucli Paulo Freire

Universitat
de Girona

Sebas
Parra Nuño
1946-2022

NUCLI PAULO FREIRE DE LA UDG
Servei de Publicacions de la Universitat de Girona

Girona, abril 2023

CIP 374.8 SEB

Sebas Parra Nuño : 1946-2022. – Girona : Nucli Paulo Freire de la UdG : Servei de Publicacions de la Universitat de Girona, abril 2023. – 109 pàgines : il·lustracions ; cm Conté: El mestre Sebas Parra / Xavier Besalú i Costa. L'escola d'adults de Salt : un projecte d'il·lusions i d'obstacles / Miquel Blanch i Joan Colomer. Sebas Parra i la internacionalització de la lluita contra l'analfabetisme / Josep Callís i Josep Miquel Palaudàrias. Escrits / Sebas Parra Nuño Bibliografia: pàgines 107-108

I. Contenedor de (Obra): Besalú, Xavier, 1953- . Mestre Sebas Parra
II. Universitat de Girona. Nucli Paulo Freire 1. Parra, Sebas
2. Educació d'adults 3. Educació inclusiva 4. Integració social Nucli Paulo Freire 1.
Freire, Paulo, 1921-1997. Pedagogia do oprimido

CIP 374.8 SEB

Edita:

Nucli Paulo Freire de la UdG

Servei de Publicacions de la Universitat de Girona

© *del text:* els autors

© *de l'edició:* Nucli Paulo Freire de la UdG

Disseny i maquetació: Pep Caballé

Correcció lingüística: Nucli Paulo Freire de la UdG

Impressió: Impremta Pagès - Anglès

Llapis: *Pedagogy of the Oppressed* - Penguin Modern Classics

Amb la col·laboració de:

Facultat d'Educació i Psicologia de la UdG

Departament de Pedagogia de la UdG

Institut Paulo Freire d'Espanya

i Associació de Persones Adultes Participants

del CPFPA Francesc Bosch i Morata

ISBN: 978-84-8458-645-6

Dipòsit Legal: GI 571-2023

Edició: abril de 2023

Aquesta obra està subjecta a la llicència Reconeixement-CompartirIgual 4.0 Internacional (CC BY-SA 4.0). Sempre que se'n citi l'autoria podeu reproduir-la, distribuir-la, comunicar-la públicament i transformar-la o adaptar-la. Si la transformeu o adapteu l'obra resultant l'heu de difondre amb la mateixa llicència que l'obra original. La llicència completa es pot consultar a <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.ca>.

Sumari

Pròleg

FERRAN, MARIONA I MERCÈ PARRA I CASANOVA 9

El mestre Sebas Parra

XAVIER BESALÚ I COSTA 13

L'Escola d'Adults de Salt: un projecte d'il·lusions i d'obstacles

MIQUEL BLANCH I JOAN COLOMER 63

Sebas Parra i la internacionalització de la lluita contra l'analfabetisme

JOSEP CALLÍS I JOSEP MIQUEL PALAUDÀRIAS 81

Escrits

DE SEBAS PARRA NUÑO 99

Bibliografia bàsica

DE SEBAS PARRA NUÑO 107

Comiat

DEL NUCLI PAULO FREIRE 109

Sebas Parra Nuño
Socuéllamos, 1946,
Santa Eugènia de Ter, 2022

College

Quechua

Pròleg

AL NOSTRE PARE, EN SEBAS, li agradava el cinema. Més que això: era un apassionat del cinema. El cinema l'emocionava, el podia commoure fins al moll de l'ós.

Hi ha molta gent que viu el cinema com a forma d'oci, com a espectacle, com un entreteniment, per passar estones agradables, per no pensar, fins i tot hi ha qui busca senzillament una estona d'esvaïment i benestar.

Però hi ha altres persones (poques) que viuen el cinema a la manera del nostre pare: amb implicació, quasi que ens atreviríem a dir amb compromís, tal com vivia la vida mateixa.

Si haguéssim d'escollir entre moltes (moltíssimes) pel·lícules que havien enamorat al nostre pare, destacaríem per sobre de tot un títol: *Un lugar en el mundo* (1992). Pensem que, més enllà de la lliçó magistral que ens proposa el seu director, Aristarain, es va enamorar d'aquesta pel·lícula perquè se sentia identificat amb el protagonista, representat per un magistral Federico Luppi.

Federico Luppi a la pel·lícula encarna a Mario, un mestre que treballa en una escola rural i en un entorn marginat, on la majoria dels homes, dones i infants de la zona viuen en condicions de misèria, imposades per un terratinent. Mario, que ja es troba a l'ocàs de la seva vida, és un incansable lluitador, és un idealista nat i, per sobre de tot, un defensor dels *nadies*, *los ningunos*, *los ninguneados*, tal com va escriure Galeano.

Mario / Sebas era un personatge senzill que tenia la capacitat de representar i viure d'uns valors que avui ens semblen d'un altre món. D'aquelles persones que s'entossudeixen dia rere dia per fer d'aquest un lloc més just i solidari.

En una escena de la pel·lícula el terratinent del poble diu a Mario amb menyspreu: “Maestro, usted se quedó en la utopía”. I és justament això. En una societat que se sosté en un individualisme radical, els utòpics defensen els valors de la col·lectivitat, en una societat que defensa la idea del “o tu o jo”, i fins i tot del “tu contra el jo”, els utòpics et plantegen el “tu i jo”; en definitiva, en una societat en què preval la injustícia, la desigualtat i l'egoisme, els utòpics ens proposen la tendresa, l'esperança i la solidaritat. Així era Mario i és així com recordem el nostre pare.

El lugar en el mundo d'en Sebas no era un lloc concret, eren molts llocs concrets. Entenia la pertinença a un lloc, no per l'aleatòria casualitat d'haver-hi nascut, sinó per un concepte militant d'arrelar-se, amarant-se de les lluites, les reivindicacions, al teixit social que formava la comunitat on vivia. Per dir-ho de forma senzilla: es feia seus els llocs on vivia. Tothom qui el coneixia sabia que la *Nicaragua, Nicaragüita* era com la seva segona *pàtria*, o almenys que ocupava un lloc important a la geografia del seu cor, citant Lluís Llach. I, si hem de continuar parlant dels paisatges, cal parlar de Salt i de la seva Escola d'Adults. Parlar de Salt és parlar d'educació, de Paulo Freire i de la pedagogia dels oprimits posada en pràctica. I aquests últims anys, que ha viscut al barri de Santa Eugènia, amb la mirada posada a les hortes i gaudint d'un barri proper i senzill.

Tota pel·lícula té la seva banda sonora que t'acompanya i et recorda les millors escenes. La del nostre pare van ser els valors que el van menar tota la vida: per sobre de tot, la idea de justícia social. El convenciment que totes les persones mereixem condicions de vida dignes. També el valor de l'estima i dels detalls. Sense caure en tòpics, podem dir que per ell la felicitat es trobava en els petits moments compartits.

Com a tota bona història, és bàsic el repartiment d'actors i actrius, i aquí en Sebas va tenir la sort d'estar acompanyat d'una altra protagonista

Sebas, Mariona, Mercè, Empar i Ferran.

que va ser, també, la seva companya de vida, l'Empar. Tal com deia el nostre pare “amb les mans lliures, però amb els cors molt propers, hem viscut junts més de cinquanta anys en els moments bonics i enmig de les dificultats, sumant les nostres vides”. La nostra mare és una dona valenta, treballadora, compromesa, generosa i una gran marassa.

No som capaços de trobar les paraules adequades per agrair i reconèixer el paper de generacions i generacions de dones que, malgrat la invisibilització, han estat un pilar necessari i, des de l'afecte i la tendresa, ens han estimat i ens han educat.

Un llistat inacabable de secundaris (i no tan secundaris) van ser la seva germana Pili, en Lluís, el seu germà, i la xarxa de família i amics i amigues imprescindibles i necessaris per esdevenir un relat deliciós.

A la pel·lícula que va ser la història de vida del nostre pare, ens hem aturat i hem volgut explicar com era el personatge protagonista d'en Sebas, hem fet una pinzellada pels paisatges, la banda sonora i el guió. No voldríem acabar, però, sense un missatge, perquè *Un lugar en el mundo* i Mario, així com el nostre pare, ens van deixar també un missatge clar i bonic: “Sigueu persones compromeses i no deixeu de lluitar pels vostres somnis, no deixeu d'intentar-ho”.

Gaudiu de la lectura.

**FERRAN, MARIONA I MERCÈ
PARRA CASANOVA**

El mestre Sebas Parra

Temps de silenci

SEBAS PARRA NUÑO VA NÉIXER l'any 1946 a Socuéllamos, un poble gran de la Manxa castellana, al nord-est de la província de Ciudad Real, molt a prop tant de la província de Cuenca com de la d'Albacete. Amb prou feines havien passat set anys de la fi de la guerra civil. L'Espanya de Franco vivia en plena autarquia, que volia dir també misèria i estricta supervivència, expectant del que decidissin les potències aliades que havien vençut el nazisme. La repressió era intensa, els camps de concentració, les penes de mort dictades... i els guerrillers antifranquistes que encara veien possible tombar el règim. Els triomfadors, els militars, la Falange i l'Església catòlica, eren els factors determinants del clima social, polític i cultural del moment, dogmàtic, autoritari, jeràrquic, hipòcrita, opressor: temps de silenci.

Hi ha una escena que ho il·lustra amb nitidesa¹:

Una vegada, de petit, a la carretera de Las Mesas (Cuenca), va ser testimoni d'excepció del zel amb què la benemèrita apallissava un pobre home que havia *robat* uns pocs ceps i sarments per cremar i poder escalfar-se ell i els de casa seva. "Un guàrdia civil apallissava de valent aquella indefensa persona que venia de suportar un dia de treball dur, molt dur. L'altre *número* s'ho mirava amb indiferència, perquè possiblement era una escena que ja havia viscut milers de vegades. La bicicleta d'aquell

1 Bouis, P., 2003, *Sebas Parra i Nuño. Aproximació biogràfica*. Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat i Mestres 68.

pobre home, muda i impotent, a terra... i l'amo de les vinyes segurament fent unes canyes al bar Nido”, explica quan ho recorda.

Un silenci que es feia present ja dins mateix de la família: una mare instruïda –cosa força insòlita en aquell poble i en aquell temps, però forçosament submissa i pacient; el pare, carreter al taller que tenia l'avi, distant, intimidatori, glacial. Un silenci que estimulava la timidesa, les pors, però també la introspecció, la lectura, els somnis... I dos germans: en Lluís, amb qui es portava set anys, i la Pilar, amb qui se'n portava quinze. Amb en Lluís, donada la diferència d'edat i de tarannà, tenien amics diferents i feren vides força independents; amb la Pilar, amb prou feines van coincidir a la casa familiar: en Sebas ja estudiava intern a l'Institut Laboral quan ella va néixer. Fet i fet, quan es van conèixer de veritat va ser quan un i l'altra van fer cap a Girona, acollits al pis del seu germà gran, força anys després.

L'itinerari escolar de Sebas Parra s'inicia ben aviat, a ca les monges de l'Hospital. Però, en tenir l'edat per fer educació primària, els pares el porten no pas al Grup Escolar, a les escoles nacionals, sinó a l'acadèmia de *don José Julián*, un empleat de banca que a les tardes feia de mestre, on prepararà l'examen d'ingrés al batxillerat i els exàmens dels primers cursos del batxillerat elemental, que havien d'anar a fer a l'institut San Isidro, de Madrid. *Don José Julián* va proposar a alguns dels seus alumnes, entre ells en Sebas, als vespres, de fer classes a treballadors que no sabien de lletra... Quan la família va canviar de domicili, a Socuéllamos mateix, va conèixer Pedro *el Cojo*, a qui faltaven un braç i una cama, que també feia classes nocturnes a casa seva²:

Amb nou anys, i mentre preparava l'examen d'ingrés al batxillerat, vaig tenir l'oportunitat d'ajudar Pedro *el Cojo*. Vaig ajudar-lo en una mena de classes nocturnes per a homes joves i adults. I al recordar-ho, m'acompanyen sempre dues sensacions: un ambient extremadament fosc i una forta i inaguantable pudor. Cosa lògica si us dic que les classes

2 Garcia Breton, M. i Parra, S., 2020, *La força del coneixement. Crònica de 40 anys de l'educació d'adults a les comarques de Girona*. Girona: La Guerrilla Comunicacional.

tenien lloc en una vaqueria. Allà, en una sala al costat de l'estable, es col·locaven dues velles i tosquets taules en paral·lel, i uns bancs a cada costat de taula. Amb l'entrada de la nit, començaven a venir fins a una vintena de nois joves i alguns adults més grans amb una llibreta i un llapis a la mà i moltes hores de dura feina al cos.

Pedro *el Cojo*, que ocupava la capçalera d'una de les taules, em va assignar la mateixa posició a l'altra. La meva feina era ben senzilla: corregir operacions de les quatre regles, de la suma més senzilla a les divisions de dues i tres xifres amb decimals i, excepcionalment, posar noves operacions i fer dictats d'un exemplar del *Quixot* absolutament atropellat per l'ús de moltíssimes mans. A més a més de les correccions, recordo també dos casos que vaig haver d'ensenyar l'abecedari, a base de repetir i repetir cada lletra tantes vegades com fes falta, i seguir amb la unió de consonant i vocal perseguint aquella primera paraula que indicava que sí, que es podia aconseguir aprendre a llegir i escriure i que aviat es podria *saber firmar...*

Aprovats el primer i el segon de batxillerat, obté una beca per anar a fer tercer a l'Institut Laboral Arzobispo Lozano de Jumilla (Múrcia), modalitat agrícola-ramadera, naturalment en règim d'internat. El batxillerat superior el farà a l'Institut Laboral Virrey Morcillo de Villarrobledo (Albacete), molt més a prop de Socuéllamos, també intern. Des d'aquest darrer institut, l'any 1960, a instàncies del seu pare, es matricularà de primer de Magisteri, per lliure, a l'Escola Normal d'Albacete, però després d'aquest primer curs ho deixarà córrer... En acabar el batxillerat superior, l'any 1963, li concedeixen una altra beca per fer estudis de *Pèrit industrial* a Linares (Jaén), però els diners de la beca no eren suficients i aquí es va acabar la seva vida escolar.

Durant dos anys va fer diverses feines al poble, ajudant el seu pare, sense cobrar cap sou, fins que va veure en l'exèrcit la possibilitat de sortir d'aquell cul de sac: voluntari de la Marina, on romandrà dos llargs anys i mig (de 1965 a 1968) i d'on en surt amb el títol de *Cabo Especialista Electrónico*.

Estant ja a Girona, l'any 1974, s'assabenta pels diaris que el pla dels estudis de Magisteri que havia iniciat a Albacete és a punt d'extingir-se, però que encara és a temps de presentar-se a la darrera convocatòria a fer els exàmens, si vol obtenir el títol de Mestre. Decideix provar-ho i efectivament aprova totes les assignatures que tenia pendents, examinant-se a l'Escola Normal de Girona. Només li mancava un requisit imprescindible aquells anys, assistir al preceptiu campament que organitzava la Falange. El farà l'agost de 1975 i, ara sí, ja té el títol de Mestre.

La consciència política

El primer contracte laboral li ofereix la *Compañía Radio Aérea Marítima Española* (CRAME), que el porta a Bilbo durant sis mesos. El contracte és tan precari que amb prou feines es pot pagar les despeses. Però hi descobreix l'existència de Comissions Obreres a les drassanes de Sestao; hi sent parlar d'una organització antifranquista anomenada ETA (*Euskadi Ta Askatasuna*), de la revolució cubana i Fidel Castro, de la guerra del Vietnam, del Che Guevara, de la II República Espanyola i del vertader rostret de la dictadura franquista. Una desocultació en tota la regla: obrir els ulls a una realitat desconeguda fins aleshores. No s'afilia a cap organització, però llegeix i llegeix, i l'opció ideològica per l'esquerra revolucionària comença a prendre cos. Tot cercant alternatives laborals, aconsegueix signar un contracte amb la *Rank Xerox Española*, que el portaria primer a Madrid i després a Barcelona per formar-se i, finalment, a Girona a finals de 1970. Hi treballarà fins a l'estiu de 1975.

Poc després d'arribar a Girona, coneixerà Empar Casanova, amb qui es casarà a finals de 1971. Del matrimoni en naixeran dues filles, Mercè i Mariona, i un fill, Ferran.

La primera afiliació política serà a un partit acabat de néixer, Convergència Socialista de Catalunya (CSC), hereu del Moviment Socialista de Catalunya, al que es varen sumar nombrosos estudiants i professionals universitaris i molts joves influenciats pel cristianisme renovador, que hi

veieren una alternativa d'esquerres aliena a les rèmores i tensions del partit comunista català, el PSUC, sens dubte més vertebrat i poderós en la clandestinitat. CSC, embrió del que després seria el Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC), era en els seus inicis un partit il·lusionador, que apostava per un socialisme democràtic i autogestionari, per l'autodeterminació dels pobles i la llibertat plena de les persones, i per combatre les desigualtats econòmiques des de les institucions.

Organitzat en un minúscul col·lectiu de nova creació, CSC, vaig organitzar un curs dirigit a un grup de quatre paisans vinguts de la Manxa sobre *l'autogestió a Iugoslàvia*. Ni més ni menys i sense comentaris. Eren temps d'una certa clandestinitat i cada sessió nocturna havíem de carretejar una estufa a l'estudi d'un pintor establert feia poc a Girona, que ens el prestava i participava també en el curs... Us asseguro que he dubtat sempre moltíssim dels resultats, en termes d'augment de la consciència política revolucionària, d'aquelles sessions. Però algú em va explicar amb admiració la formació rebuda a Girona, destacant la logística militant que ho va permetre, estudi-bombona-estudi d'artista, i un tema increïble, l'autogestió iugoslava, que obligava a més a més els joves participants a descobrir el partisa-mariscal-internacionalista-Tito³.

Aquesta primera militància el portaria a la presó a finals d'abril de 1976, acusat de fer propaganda il·legal, i a l'Ajuntament de Girona, com a regidor, després de les primeres eleccions municipals democràtiques, el 1979, tot i que hi renuncià al cap de només set mesos. Per a un activista com en Sebas, la política institucional li semblava lenta, burocràtica i espantadissa. A més, primer el vincle cada cop més evident del PSC amb el PSOE, la victòria dels socialistes en les eleccions generals de 1982, que els portarien al govern (i aleshores va començar a quedar clar que aquell no era pas un partit revolucionari, sinó més aviat reformista i acomodatici) i, molt especialment, el vot favorable a l'entrada d'Espanya a l'OTAN, van provocar que l'allunyament, que ja s'havia anat fent evident, acabés amb trencament.

3 Parra, S. i Blanch, M., 2021, «Algunes experiències viscudes d'allò anomenat educació/alfabetització política». *Quaderns d'Educació Contínua* 45, p. 55-67.

Però mai ha abominat de la política i sempre ha pensat que els partits, si són democràtics, si tenen cura de la militància, si es fan presents en les lluites i les reivindicacions de veïns i treballadors, són un instrument necessari. Per això, no va tardar a afiliar-se al POR (Partit Obrer Revolucionari), un partit comunista clàssic, que complia aquelles condicions i que formaria part de l'Esquerra Unida i Alternativa (EUiA), amb poca fortuna a les urnes. Ja en aquest segle, col·laborarà amb les Candidatures d'Unitat Popular (CUP), on s'assagen noves formes de militància i de fer política, sobretot des dels ajuntaments.

La seva consciència política s'ha expressat no només a través dels partits polítics, sinó també del sindicalisme i de nombroses organitzacions no governamentals. El setembre de 1975 va començar a fer de mestre interí durant dos cursos en dues escoles públiques diferents de la ciutat de Girona. En aquella transició predemocràtica hi havia un moviment unitari de mestres, que ocupava els locals de l'antic SEM (*Sindicato Español de Magisterio*). D'allí en sortiria el SECG (Sindicat d'Ensenyants de les Comarques de Girona), un sindicat gremial, només de mestres, i independent de partits polítics. En Sebas, i uns pocs mestres més, van fer l'aposta per un sindicat de classe, amb una visió política del canvi social, i van refundar la Federació de Treballadors de l'Ensenyament de la UGT a les primeries de 1977.

Poc després participava en la gestora encarregada de la creació de la FETE (UGT) de les comarques gironines que, en aquell moment, era l'única opció de classe opositora a l'estructura hereva del SEM, el SECG. En una època marcada per la manca generalitzada de consciència de classe de la major part de les treballadores de l'ensenyament, vam pensar des de la FETE (UGT) que, a més de l'acció sindical, calia prioritzar la formació sindical i política. Pel que fa a l'acció sindical, em vaig responsabilitzar de visitar tots els centres privats d'educació de les comarques gironines tractant d'aconseguir dos objectius: que tota la plantilla tingués contracte de treball i que cada treballador rebés un full de salari mensual. I, pel que fa a la formació, vaig elaborar un dossier de materials per a fer servir en un se-

minari sobre sindicalisme. Volíem refermar l'orientació socialista i de classe del sindicat i formar sindicalment i política les participants⁴.

L'escola nostra de cada dia

A mitjan dels anys 80, el diari *El Punt* publicava un suplement setmanal sobre educació, el *Punt Escoles*. Era fruit d'un conveni entre el Departament d'Ensenyament, que feia arribar un exemplar del diari a totes les escoles de la demarcació, i el diari, que es comprometia a endegar aquest suplement. En Sebas Parra es va fer càrrec de la darrera plana, que acollia un article d'opinió força llarg. Aquesta col·laboració es va mantenir durant tres cursos, del 1985-86 al 1987-88. Tot plegat, 89 articles, la gran majoria escrits pel mateix Sebas Parra (64%), uns quants en col·laboració (11%) i la resta per d'altres docents, gairebé tots membres de la Federació de Treballadors de l'Ensenyament de la UGT.

Es fa necessari emmarcar bé aquests articles, ja que els anys no han passat debades. A Barcelona, manava la Convergència i Unió de Jordi Pujol amb majoria absoluta; a Madrid, ho feia el PSOE de Felipe González, també amb majoria absoluta. Són els anys de l'experimentació i el debat sobre la reforma educativa, de la creació dels Centres de Recursos, dels Equips d'Assessorament Psicopedagògic, del Programa d'Educació Compensatòria...; de la LODE (Llei Orgànica del Dret a l'Educació) que si, per una banda, promovia la participació de les comunitats educatives a través dels Consells Escolars, per l'altra, blindava els concerts amb les escoles privades. Són els anys de l'eclosió dels sindicats de l'ensenyament, de les grans vagues, d'estudiants i de docents, de les primeres eleccions sindicals a l'ensenyament públic...

La publicació d'aquests articles trenta-cinc anys després⁵ té una doble finalitat: fer una crònica a peu de carrer d'aquells anys convulsos i il·lusionants;

4 Parra, S. i Blanch, M., 2021, «Algunes experiències viscudes d'allò anomenat educació/alfabetització política». *Quaderns d'Educació Continua* 45, p. 55-67.

5 Parra, S., 2022, *L'escola nostra de cada dia*. Girona: Pere Nicolau Edicions (autoedició).

i alhora fer un reconeixement a les lluites de mestres i professors, no només per millorar les seves condicions de treball, sinó per assolir una societat i una educació més lliures, justes i solidàries. En aquests articles hi trobem el Sebas Parra més essencial: aquell revolucionari incombustible, aquell lluitador que fa bandera de la tendresa i la utopia. Hi ha, per exemple, tres articles que fan una radiografia de l'escolarització al Veïnat de Salt:

Encara avui no tenim cap servei públic educatiu al Veïnat de Salt. Els seus 8.500 habitants no tenen cap plaça pública d'escola bressol, ni de preescolar, ni d'EGB, ni d'ensenyaments secundaris. Es veuen, encara, sotmesos a un centenari i forçós exili a Girona —o a la privada— a l'hora d'escolaritzar-se... I és que aquest tema de la planificació dels recursos educatius ha estat un dels grans misteris del país. Un exemple: Arbúcies, amb una població cinc vegades inferior a la de Salt, gaudeix de tots els serveis educatius públics no universitaris. Hi ha escola bressol municipal, col·legi públic de preescolar i EGB, institut de batxillerat, secció de formació professional i una dinàmica escola d'adults municipal... Malgrat tot, tindrem escola al Veïnat.

Per la seva densitat i eloqüència, són també dignes de ser esmentats els set articles que va signar conjuntament amb el sindicalista i filòsof Joan Canimas, de títols prou significatius: *De la necessitat de la teoria, L'educació: entre l'esperança i la reproducció, Educar pel conflicte, L'ofici de mestre, Els mestres gironins en, de i la transició democràtica...*:

Observem que molts treballadors de l'ensenyament, cansats de teoricismes conservadors, reiteratius o metafísics, s'han enclaustrat en l'escola o a l'aula, on practiquen una mena d'activisme digne de millor sou... Hem volgut parlar del món de l'educació des d'un laboratori dissortadament poc freqüentat per aquells que en parlen cada dia. Hem defugit dels problemes que necessiten solucions immediates... Hem intentat analitzar una mateixa realitat des d'una òptica diferent a la visió uniforme i unilateral a la que ens tenen acostumats... Els mestres han de conèixer el treball que el sistema els obliga a realitzar. A través de la reflexió, han de posar-se per sobre dels esdeveniments, per poder així controlar-los i

Portada del llibre L'escola nostra de cada dia de Sebas Parra (2022).

orientar-los... El sistema educatiu no és el punt de suport arquimedià per a la transformació del món. Sí que és un dels punts de suport per al manteniment de l'estat de coses actual... Els mestres són treballadors. Han de prendre, doncs, consciència de la seva condició d'assalariats; renunciar a la tasca apostòlica que se'ls encomana i s'atribueixen; veure que els seus problemes són els de tota la classe obrera i organitzar-se com a tals.

En els articles de Sebas Parra hi predomina la crítica argumentada i incisiva. Però també hi ha espai per als homenatges, per a la celebració, per als reconeixements. Valgui aquest fragment, escrit en nom d'uns alumnes hipotètics d'EGB, a tall d'exemple:

A vostè, senyor Rafel, i a tots aquells bons mestres, a totes aquelles persones que ens ajuden cada dia a ser observadors crítics, estudiosos i solidaris, generosos i treballadors, lluitadors i rebels, bons companys... Que per sobre i, a més a més, dels inútils exàmens, i dels deures, de tantes i tantes misèries de l'escola i els seus funcionaris, ha valgut la pena tenir amb nosaltres el suport, el treball i l'estima de gent com vostè. Que ens ha ajudat molt l'exemple de la lluita de mestres com vostè...

L'educació permanent dels treballadors

En extingir-se la dictadura franquista a les comarques de Girona no hi havia oficialment persones analfabetes: cap escola, cap mestre, cap analfabet reconegut. No és d'estranyar, doncs, que les primeres iniciatives d'educació de persones adultes sorgissin de la societat civil, i no pas de les institucions, l'any 1976. Per una banda, una colla de joves objectors de consciència, alguns d'ells estudiants de magisteri, s'instal·len en un dels nuclis de barraquisme de la ciutat de Girona: les Pedreres-Torre Alfons XII, i hi organitzen classes d'alfabetització i també un espai que feia d'escola bressol i un altre per a infants de 6 a 14 anys no escolaritzats, molts d'ells gitanos, a més d'activitats de lleure. Quan molts dels barraquistes es traslladaran al nou barri de Font de la Pólvora, el 1978, alguns d'aquests joves també hi faran cap i continuaran amb la seva tasca alfabetitzadora.

Per altra banda, la ciutat de Girona s'havia annexionat, si-us-plau per força, el municipi de Salt l'any 1975, una vila de tradició obrera i industrial, que els anys seixanta i setanta del segle passat havia crescut molt en acollir un nombre important d'immigrants procedents de la resta d'Espanya, sobretot d'Andalusia i Extremadura. Aquell mateix any, una colla de veïns conscienciats posen en marxa una associació de veïns, tant per lluitar per la independència del poble com per fer front als dèficits i mancances que tenia la població. Una de les iniciatives que posen en marxa és la de fer classes nocturnes i gratuïtes d'alfabetització i instrucció bàsica, a càrrec de diversos professionals voluntaris, vinculats tots ells a partits polítics d'esqueres o a sindicats de classe. Sebas Parra formarà part d'aquest equip de voluntaris a partir del setembre de 1976: de dia treballava de mestre a l'escola Dalmau Carles, de Girona, i de nits feia classes per a adults a Salt. Aquest serà l'inici de la seva llarga dedicació a l'educació de persones adultes⁶.

La relació entre els voluntaris de les Pedreres i de Salt es farà molt intensa i aquell mateix curs 76-77, la Furqui (Concepció Furcarà) i en

6 Garcia Breton, M. i Parra, S., 2020, *La força del coneixement. Crònica de 40 anys de l'educació d'adults a les comarques de Girona*. Girona: La Guerrilla Comunicacional.

Sebas, un de cada escola, participen en un curs de l'ICE de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), a Barcelona, sobre tècniques d'educació d'adults. És el primer que es fa a Catalunya i s'ha organitzat a instàncies de la Coordinadora d'Escoles d'Adults de Barcelona i del SEPT (Servei d'Educació Permanent dels Treballadors), un organisme tècnic, de formació, documentació i elaboració de materials, vinculat a la Coordinadora. En aquest curs, els gironins entren en contacte amb aquestes organitzacions, i ràpidament n'organitzen delegacions a les comarques de Girona, i en coneixen els seus promotors, que els guiaran en aquests primers passos, de manera especial l'escolapi Paco García de Haro, que treballava a la Mina, Pepe Garcia, que ho feia a Cerdanyola, Pere Acebillo, que havia passat un temps a Guatemala i havia tractat personalment a Paulo Freire i Jaume Botey, del barri de Can Serra, a l'Hospitalet de Llobregat.

Fruit d'aquesta primera organització i de la lluita pel reconeixement de la necessitat d'endegar una educació d'adults pública, s'aconsegueix que el *Ministerio de Educación y Ciencia*, que tenia encara les competències en matèria d'educació, doti econòmicament dues places de mestres d'adults, a Salt, per al curs 1977-78 (una d'elles serà ocupada per Sebas Parra), i que l'ajuntament de Girona habiliti una partida per contractar dos mestres per a l'escola d'adults de les Pedreres-Torre Alfons XII. A més, poc a poc es van obrint noves escoles d'adults en diversos barris de Girona (Can Gibert del Pla, Pont Major...) i de Sarrià de Ter (Pla de l'Horta), un altre poble annexionat a Girona, fruit del treball i la pressió de la Coordinadora. Aquesta ofensiva reivindicativa i persistent es farà visible en un article publicat pel setmanari gironí *Presència* el gener de 1978: "L'analfabetisme a Girona. Més de 110.000 persones no posseeixen una cultura lletrada", que signa Pere Nicolau, el pseudònim que sovint farà servir Sebas Parra a partir d'aleshores.

Si mirem enrere, podem constatar algunes etapes ben definides. Una primera, de consolidació del projecte, centrada en l'alfabetització i l'educació de base d'un sector del poble que, en general, no havia pogut

exercir mai el dret a l'educació durant la dictadura franquista. Gent treballadora dels Frigorífics del Ter, de les empreses del tèxtil, sobretot dones, d'aquí i d'allà, que van rebre amb molta complicitat la proposta de classes d'adults. Una etapa militant, plena de voluntat conscientitzadora i de contingut de classe⁷...

A finals de 1978, la Coordinadora d'Escoles d'Adults de Girona, liderada per Sebas Parra, planteja al MEC la necessitat d'augmentar el nombre de mestres d'adults. En no haver-hi resposta, el gener de 1979 s'ocupen els locals de la Delegació Provincial del Ministeri i s'inicia una vaga da fam. El moviment s'estén més enllà de la ciutat de Girona i s'aprofita de l'embranchida que suposa l'accés als governs municipals dels primers ajuntaments democràtics. Tant és així que, a l'octubre de 1979 s'aconsegueix signar el "Pla conjunt Diputació-Ajuntaments d'ajut a l'educació d'adults a les comarques de Girona", per suplir el que hauria de fer i no fa el Ministeri, una fita molt important en el procés de normalització de l'educació d'adults a casa nostra. El Pla contempla la dotació d'un mestre i un col·laborador a Blanes, Olot, Palafrugell, Ripoll i Sant Feliu de Guíxols (l'ajuntament de Figueres finalment se'n va autoexcloure) i, a Girona (comptant-hi encara Salt i Sarrià), quatre mestres i quatre col·laboradors.

I així vaig començar a dibuixar aquell solidari i dinàmic mapa coral de la nova EPA (Educació Permanent d'Adults) catalana. Un mapa al qual vam començar a posar colors i a deixar-lo gairebé dibuixat amb el «Pla d'ajut a l'educació d'adults a les comarques gironines». Un pla iniciativa del SEPT gironí que afectava diferents ajuntaments de la demarcació i que finalment va assumir la Diputació de Girona. Assumir vol dir pagar. I, quan parlo d'aquesta institució, parlo especialment d'una persona, el diputat olotí Joan Saqués, responsable de l'Àrea de Cultura... Veníem de mons diferents... Fins que em vaig presentar un dia al seu despatx a parlar-li de les escoles d'adults. A partir d'aquí, tinc anotades un total de

7 Autoria Compartida, 2001, *25 anys al servei del poble. Escola d'adults de Salt*. Salt: Ajuntament de Salt i Departament de Benestar Social.

nou entrevistes... Recordo discussions diguem-ne difícils i pujades de to, molt pujades de to. Però crec que sempre en el marc d'un gran respecte mutu. Un respecte que crec que només podia residir en la seva capacitat d'escoltar i de situar les nostres reivindicacions en el marc de la tradició de país lletrat i culte que la burgesia nacional històricament havia tingut al cap... Amb aquesta brega vam passar uns mesos. Fins que un dia, per una tercera persona, em va arribar una frase dita acaloradament pel diputat Joan Saqués: «Les escoles d'adults d'en Parra i la carretera d'Espinelves són les úniques coses que em treuen la son!»⁸.

L'Escola d'Adults de Salt

L'Escola d'Adults de Salt neix amb una orientació político-pedagògica ben explícita⁹: en contacte permanent amb els moviments socials de la vila, que aquells primers anys significa, entre altres coses, treballar per aconseguir la segregació de Girona; prioritzar l'alfabetització i l'educació de base dels treballadors, denunciar cada dia la manca de voluntat política de les administracions per consolidar i dotar convenientment l'educació de les persones adultes, treballant conjuntament i organitzadament amb la resta d'escoles d'adults de les comarques de Girona. Aquells primers anys, l'escola funciona amb una gran precarietat de mitjans, que afecta tant a la seva ubicació com a la plantilla de professorat. Durant un temps, les classes es fan a la seu de la Cooperativa, al carrer Major.

Va ser una època molt maca aquella, van ser tres o quatre anys que vam fer a Salt una lectura pràctica de Freire molt fresca, molt rica. Recordo que teníem una sèrie de codis i materials per treballar l'alfabetització. I després, ja per a neolectors, partint del rebut de la llum, del telèfon, de l'aigua, d'una nòmina, aplicàvem el mètode Freire i programàvem en un quadre els objectius pel que fa als continguts, etc. Per exemple, d'una

8 Garcia Breton, M. i Parra, S., 2020, *La força del coneixement. Crònica de 40 anys de l'educació d'adults a les comarques de Girona*. Girona: La Guerrilla Comunicacional.

9 Parra, S., 2007, *L'Escola d'adults de Salt: una mirada apassionada*. Girona: CCG Edicions.

nòmina aprenien les quatre operacions matemàtiques fonamentals, tants per cents, proporcions, etc., un vocabulari molt concret, qüestions d'història..., i després els objectius de conscienciació¹⁰.

El curs 1986-87, amb aquest esperit de donar resposta a les demandes de la població, s'inicia de manera pionera el curs de preparació per a les proves d'accés a la universitat per a majors de 25 anys. El 1994 l'Escola es trasllada a Les Bernardes, la seva seu actual. Abans, però, l'estiu de 1989 es crea oficialment el Centre Públic de Formació d'Adults de Salt, el primer de la província de Girona, que aquella època depenien del Departament de Benestar Social. Durant la dècada dels noranta va augmentant exponencialment el nombre de persones estrangeres que es matriculen a l'escola; tot plegat porta els seus mestres a refer el Projecte Educatiu, que és aprovat el curs 1999-2000.

En el Projecte parlen d'una didàctica basada en la realitat; d'uns continguts identificats a partir de situacions mediambientals problemàtiques; d'una pràctica educativa que afavoreixi la participació i el diàleg. I de fer una lectura permanent de les qüestions metodològiques que suscita Paulo Freire: estimulant la curiositat indispensable per al procés cognitiu; rebutjant el fatalisme; oferint, a més de formació tècnica, científica i professional, somnis i utopia; ajudant a desocultar la realitat; practicant la democràcia; promovent una relació dialògica i transformant les dificultats en possibilitats.

El model d'educació de persones adultes que defensa i posa en pràctica l'Escola d'Adults de Salt és un model social i comunitari, confrontat amb el model escolar, que és el que propugna l'administració educativa i el seu braç executor, la inspecció tècnica. El model escolar és el que respon a la concepció tradicional de l'educació d'adults, que considera que les persones adultes han de ser instruïdes semblantment als infants d'educació primària i secundària, fent ús fins i tot dels mateixos manuals i dels mateixos exàmens, i no té en compte les competències i aprenen-

10 Bouis, P., 2003, *Sebas Parra i Nuño. Aproximació biogràfica*. Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat i Mestres 68.

Sebas Parra a l'aula de l'Escola d'Adults de Salt

tatges adquirits per aquestes persones fora de l'escola, al llarg de la seva experiència professional i de vida. En canvi, el model social i comunitari implica tenir molt en compte que les persones adultes són portadores d'un munt de coneixement i d'experiència, que són competents en molts àmbits, que tenen necessitats i interessos molt diferents de la mainada en edat escolar. Implica també prioritzar l'aprenentatge per damunt de la instrucció, organitzar les sessions i el currículum de manera oberta i flexible i prioritzar continguts que ara anomenaríem competencials i que aleshores tenien una dimensió aplicada evident, com per exemple comprendre les preguntes de l'examen teòric per obtenir el carnet de conduir o analitzar el contingut de les nòmines o del rebut de la llum...; i promoure activitats complementàries de tota mena, relacionades amb la realitat cultural i social del moment. Però per fer realitat aquest model es va haver de lluitar molt, primer amb el Ministeri d'Educació, després amb el Departament corresponent de la Generalitat i la inspecció, i es va fer a base de formació, d'intercanvi d'experiències, de molt d'esforç i de

resultats perfectament constatables. Un model que desapareixerà amb la destitució de l'equip directiu de l'Escola l'any 2006.

Les dades del curs 2005-06 dibuixen clarament el terreny de joc de l'Escola d'Adults de Salt¹¹: Una plantilla de 18 professionals (11 a jornada completa i 7 a mitja jornada; 4 amb plaça definitiva i 14 interins; 8 mestres de primària, 5 professors de secundària i 1 administratiu). 763 persones matriculades: 496 d'ensenyaments inicials (alfabetització, iniciació), és a dir, el 65%; 21 de formació instrumental; 80 de formació secundària; 89 de preparació per a les proves d'accés als Cicles Formatius i a la Universitat; i 77 d'informàtica bàsica. D'aquestes persones, el 70% eren estrangeres de fora de la Unió Europea.

És per aquest motiu que la preocupació primordial de l'escola aquests anys són els ensenyaments inicials/instrumentals, amb un tractament específic per a les persones estrangeres “tant per les seves mancances en matèria de competències lingüístiques respecte a la llengua catalana com per la seva consideració de ciutadans de segona categoria que els atorga l'actual política d'estrangeria¹²”. Per això, donaran molta importància a l'acollida i acompanyament inicial de cada persona per conèixer les seves necessitats i les seves demandes, cercaran una atenció al més individualitzada possible programant els aprenentatges per ser duts a terme en agrupaments flexibles i promouran la participació partint sempre de situacions reals i vivencials i utilitzant metodologies de caràcter psicosocial. El pedagog Joan Colomer, el més fidel acompanyant i col·laborador de Sebas Parra al llarg d'aquests anys, serà qui se'n farà càrrec.

Evidentment, l'Escola d'Adults de Salt és tot això, però és molt més. Primer de tot, és una institució reconeguda, estimada, també temuda, a la població. Sempre hi és: tot allò que afecta la vida de Salt i dels saltencs té la seva repercussió a l'escola, que sempre fa per un. Segonament, a més de fer la feina que els correspon, ha estat sempre un focus de noves iniciatives, que han trobat allí l'espai, l'escalfor i l'estímul per provar-ho, per tirar endavant.

11 Parra, S., 2007, *L'Escola d'adults de Salt: una mirada apassionada*. Girona: CCG Edicions.

12 Parra, S., 2007, *L'Escola d'adults de Salt: una mirada apassionada*. Girona: CCG Edicions.

Això val tant per al Pla Local de Formació, com per la Universitat Popular Alternativa; val també per l'Escola Samba Kubally i per l'Associació d'Educació Popular Carlos Fonseca Amador. A l'Escola d'Adults qualsevol iniciativa a favor del poble, de la justícia i la solidaritat hi era ben acollida...

L'Escola Africana d'Adults Samba Kubally

L'agost de 1988 arriba a l'Escola d'Adults de Salt la demanda de col·laborar amb un grup d'africans de Santa Coloma de Farners que volien iniciar unes classes d'alfabetització per tal de, un cop familiaritzats amb el català/castellà, poder-se matricular a un curs de formació ocupacional a l'INEM (Instituto Nacional de Empleo). Ràpidament es conforma un equip de cinc mestres d'adults de Salt i de Girona (Concepció Furcarà, Dolors Magret, Joan Colomer, Sebas Parra i Miquel Blanch), recolzats per la delegació de Girona de l'ICE de la UAB i amb l'assessorament del mestre Miquel Soler Roca, per formar els monitors de cada un dels col·lectius (Bully Jangana, Kassim N'dje, Amadou Camara, Ebrima Kurubally i Adji Ndiaye) i elaborar el projecte pedagògic. En assemblea, es decideix de posar el nom de Samba Kubally a l'escola, un treballador gambià mort d'accident laboral mentre treballava al bosc colomenc.

El projecte parla d'alfabetitzar les persones immigrades per tal de facilitar les seves condicions de treball i la seva integració social; d'oferir tot un seguit d'activitats formatives (puericultura, confecció, visites a fàbriques...) per millorar el benestar dels participants; i de promoure el coneixement de la realitat nacional de Catalunya.

Van assistir a les primeres classes prop de cinquanta refugiats econòmics procedents de Gàmbia i altres països de l'Àfrica central occidental i de l'àrea delimitada per l'Índia, Pakistan, Bangla Desh i el Punjab. Es van incorporar de seguida algunes de les seves dones, que assistien amb els seus fills no escolaritzats... Va ser necessària la col·laboració d'un nombre de voluntaris i voluntàries per organitzar i atendre les noves demandes que se'ns formulaven i vàrem optar per situar al centre de les

intervencions a membres dels propis col·lectius participants. Així, es va anar confonent la formació amb l'acollida; la docència amb l'acompanyament solidari i el diàleg intercultural que ens permetia elaborar els conflictes que dins i fora de l'escola provocava el que llavors agrupàvem sota l'epígraf de xoc intercultural¹³.

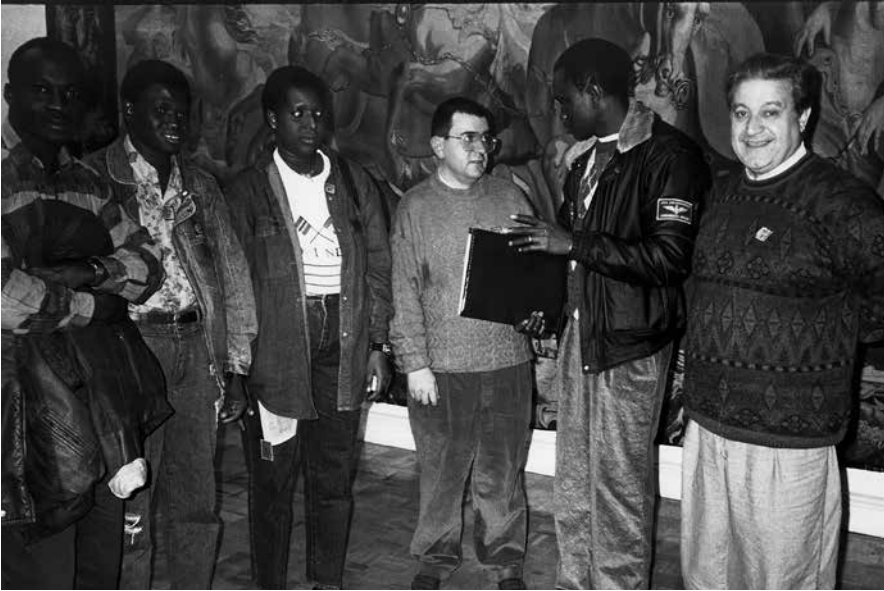
El curs s'inicia el mes de novembre a l'escola pública Sant Salvador d'Horta, però al tercer dia de classe, hi ha divuit participants que no hi poden assistir perquè els ho ha impedit la policia municipal que no els deixa passar en no disposar d'un carnet d'identitat municipal especial per als africans... Denunciats els fets, la situació es complica i les agressions als africans augmenten: rodes punxades en els seus cotxes, motos incendiades, pintades, amenaces... La crida a la solidaritat troba una primera resposta en la creació d'una associació de col·laboradors i amics de l'escola, que s'acabarà transformant en el GRAMC (Grups de Recerca i Actuació amb Minories Culturals i Treballadors Estrangers) l'any 1989; Sebas Parra formarà part de la seva primera junta rectora, presidida pel filòsof Josep Maria Terricabras.

Jo [Bully Jangana] he fet de monitor de conversa i alfabetització durant quatre cursos, de 1989 a 1993. He fet classe a molts amics... Molts cops les paraules que s'expliquen en castellà no s'entenen, i jo els les puc explicar en el meu idioma o en el seu, quan cal. A part de la meua llengua, el saraholé, també parlo mandinga, fula i català. I parlo i escric en francès i en castellà.

Les classes es feien de diferents maneres, ja que hi havia alumnes de nivells molt diferents... A les classes també es parla dels conflictes de convivència i del racisme, dels problemes que hi ha per obtenir el permís de treball, de l'educació dels nostres fills... Hi ha sempre mot de diàleg i molta confiança entre tots... A part d'obtenir el graduat escolar i un diploma de paleta, hi he après a parlar en públic. I això és molt important, perquè et dóna seguretat i t'ajuda a pensar més i millor¹⁴.

13 Parra, S., 2007, *L'Escola d'adults de Salt: una mirada apassionada*. Girona: CCG Edicions.

14 López, A. (coord.), 2000, *Deu anys de l'Escola Samba Kubally*. Girona: Universitat de Girona.

Sebas Parra a l'Escola Samba Kubally de Santa Coloma de Farners, el 1992.

Les classes continuen l'any següent, 1989-90, sense cap ajuda de les administracions catalanes (una diputada de Convergència i Unió afirma al Parlament que “la Samba Kubally no rep cap ajut perquè la Generalitat no està a favor dels guetos”), però amb el reconeixement públic de diverses entitats, que culmina amb la concessió del Premi *Miguel Hernández 1991* per part del Ministeri d'Educació i Ciència i en la candidatura al *Premi Internacional d'Alfabetització UNESCO 1992*. De la feina duta a terme en resulta un model d'intervenció innovador pel que fa a la formació de treballadors estrangers¹⁵:

Han vingut per viure i treballar, no pas per estudiar... Això vol dir que tota intervenció formativa ha de partir de la vida i del treball dels participants.

Tenen necessitats molt més importants que no d'acréixer el seu nivell d'instrucció. Per això, la formació ha d'integrar-se a l'acollida.

15 Parra, S., 1994, *La Samba Kubally*. Barcelona: Fundació Serveis de Cultura Popular.

L'aprenentatge de la llengua –almenys en un nivell de supervivència comunicativa- junt amb la formació sanitària i consumerista, la formació en matèria de documentació –els papers- i tota mena de materials i intervencions adreçats a informar i sensibilitzar la societat d'acollida ens semblen programes prioritaris pel fet que són indispensables.

Satisfer les seves noves necessitats d'aprenentatge i situar-los en condicions de beneficiar-se de les oportunitats educacionals implica respectar el seu bagatge lingüístic, cultural i espiritual, a partir del qual construir els aprenentatges, i no pensar que partim de zero.

L'educació ha de ser una eina per retornar la categoria de ciutadans a les persones immigrades, per treballar pel reconeixement dels seus drets civils, per lluitar contra tota mena de discriminació i exclusió...

Descobrir el caràcter polític de l'educació és previ a l'anàlisi de mètodes i tècniques i esdevé imprescindible per enfocar correctament les intervencions formatives.

No va ser fàcil la vida de la Samba Kubally, avui plenament integrada a l'Escola d'Adults de Santa Coloma de Farners. La immigració estrangera a Catalunya va créixer molt la primera dècada del segle XXI, de manera que avui dia suposa un 15% de la població del país.

El que els anys vuitanta del segle passat era una novetat, desconeguda per molts i percebuda com a estranya i perillosa per d'altres, avui forma part de la quotidianitat. Això no significa que els problemes d'integració i de racisme hagin desaparegut, sinó que són analitzats i gestionats des d'una altra òptica, tal i com es recull en el Pacte Nacional per a la Immigració, de 2008, que contempla tres eixos d'intervenció: la gestió dels fluxos migratoris i l'accés al mercat de treball, difícil perquè la primera qüestió depèn de l'Estat i la segona dels empresaris i dels papers; l'adaptació dels serveis públics a una societat diversa: sembla evident que, si la població augmenta, cal incrementar els recursos en salut, en educació, en serveis socials, si es vol evitar que la societat culpabilitzi els últims que han arribat; i la integració en una cultura pública comuna, amb la participació de tothom i amb una cura especial envers la llengua i les religions.

El Pla Local de Formació

Entre l'any 2000 i el 2005 s'instal·len a Salt milers de persones estrangeres. Aquesta nova realitat no passa desapercibuda a l'Escola d'Adults que compta amb el bagatge de coneixement i d'experiència de la Samba Kubally, i decideix donar forma a un ambiciós Pla de Formació, que anomenen *Fem un Salt solidari*, i que es concretava en els objectius següents: organitzar l'acollida i la formació de 700 persones immigrades (500 en grups de conversa i 200 en grups d'alfabetització); capacitar 100 joves com a monitors/facilitadors d'alfabetització; promoure el coneixement del país i les relacions interculturals; i millorar la cohesió social lluitant contra la xenofòbia i el racisme. L'octubre de 2002, la consellera de Benestar Social, l'alcalde de Salt i el rector en funcions de la Universitat de Girona (UdG) signen un conveni de col·laboració per executar el Pla, que contempla la contractació de dues educadores socials, el pagament dels materials didàctics que s'elaboraran i la formació dels joves monitors. Començava, doncs, amb els millors auguris.

Després d'una primera fase preparatòria, el Pla es posa en marxa el primer semestre de 2003. Van respondre a la crida 37 joves, majoritàriament estudiants universitaris residents a Salt, que van fer tres sessions de capacitació; es van constituir 16 cercles de conversa, formats per entre 10 i 15 persones (en total 239, la majoria marroquins), que es van comprometre a fer tres converses setmanals. Els continguts es van centrar en tres àmbits: ciutadania, salut i treball, amb material gràfic i audiovisual preparat específicament per conduir les sessions. Al mateix temps es va crear un equip d'activitats comunitàries: de participació, en coordinació amb les entitats del poble; de sensibilització, amb tallers de curtmetratges i programes de ràdio; de coneixement, a través d'excursions i festes; i de denúncia social...

El Pla es consolida el curs 2003-04: 45 joves facilitadors; 17 cercles de conversa; 153 participants; activitats comunitàries: lliga de futbol, escola de bàsquet, ràdio, teatre, festes, excursions...

El Pla va fer la seva feina amb rigor i una supervisió sistemàtica al llarg de tres cursos, però el seu caminar va haver de fer front a dos obstacles que el portarien a un final traumàtic. Malgrat el conveni signat, el Pla va comptar des del primer moment amb l'hostilitat de l'equip de govern de l'Ajuntament de Salt i dels responsables locals del Departament de Benestar Social i, per altra banda, els retards constants del seu finançament van fer insostenible la continuïtat del Pla.

Com a responsable de l'execució del Pla no puc suportar més promeses i incompliments. No puc tolerar tampoc el tracte rebut ni tanta incompetència... Durant més de dos anys hem treballat de valent, hem esmerçat el bagatge de trenta anys d'experiències relacionades amb la formació de persones adultes i quinze amb l'acollida i treball socioeducatiu amb persones immigrades estrangeres, hem avaluat amb rigor la feina feta i hem fet públics materials i memòries generades pel Pla... Una de les conseqüències de la liquidació del Pla local va ser la desocultació de la realitat que diria Freire: tornar a constatar que el model català de formació de persones adultes no pot, ni segurament vol, assumir les conseqüències de la quantitat, la qualitat i la velocitat de les noves migracions i que aquest repte requereix respostes des d'estratègies metodològiques i estructures innovadores i flexibles com l'assajada a Salt¹⁶.

Aquest final sobtat del *Pla Local de Formació* acabarà essent l'avant-sala del final de l'etapa de Sebas Parra com a mestre i director de l'Escola d'Adults de Salt. L'octubre de 2005, el director de l'escola s'adreça al Director dels Serveis Territorials del Departament d'Educació a Girona per comunicar-li la seva renúncia a la direcció del centre. I li explica les causes: la primera, que no accepta que, com cada començament de curs, hi hagi llistes d'espera de persones que es volen alfabetitzar i manca de recursos personals per poder-les atendre; la segona, el tracte desconsiderat i desconfiat que ha rebut de l'administració envers la tasca desenvolupada pel seu cap d'estudis i envers l'organització de la tasca docent a l'escola,

16 Parra, S., 2007, *L'Escola d'adults de Salt: una mirada apassionada*. Girona: CCG Edicions.

Joves facilitadors del Pla Local de Formació de l'Escola d'Adults de Salt, 2003

que certament trenca amb el model acadèmic estàndard. Després d'uns mesos de silenci, la renúncia és acceptada el març de 2006 i immediatament es designa un nou equip directiu sense ni tan solament seguir el tràmit reglamentari. Es pot parlar d'una autèntica defenestració, perquè la renúncia s'havia presentat justament per resoldre aquelles situacions. Sorprenentment, aquesta destitució es produeix quan a Catalunya, per primer cop des de l'adveniment de la democràcia, hi ha un govern d'esquerres, i quan les competències de l'educació de persones adultes han retornat al Departament d'Educació després d'estar durant quinze anys al Departament de Benestar Social. D'aquesta manera acaben trenta anys de dedicació de Sebas Parra a l'Escola d'Adults de Salt. El mes de maig d'aquell any li concedeixen el trasllat a l'Escola d'Adults de Girona, on es jubilarà el setembre de 2009.

L'eliminació del model pedagògic i del tarannà pràctic que ha caracteritzat l'Escola d'Adults de Salt durant trenta anys i la defenestració de les persones més implicades i representatives d'aquesta etapa em consta

que es va rebre amb satisfacció en algunes institucions o nuclis de poder i fins i tot algunes persones ho van considerar una mena de victòria personal...

Les preguntes que cal fer són algunes com aquestes: aquesta nova escola enfrontarà millor els reptes i necessitats de la població adulta saltenca en matèria educativa? Aquest nou model millorarà l'acollida i formació de les persones adultes immigrades demandants d'educació?¹⁷.

Nicaragua

El 19 de juliol de 1979 s'inicia la Revolució Popular Sandinista a Nicaragua. Pocs mesos després d'haver triomfat, el govern revolucionari organitza la *Cruzada Nacional de Alfabetización*, que va mobilitzar milers de joves i va reduir dràsticament els escandalosos índexs d'analfabetisme del país. Nicaragua viu una dècada de sobirania i revolució, però també de guerra intermitent amb els contrarevolucionaris finançats i armats pels Estats Units, fins al febrer de 1990, que el sandinisme perd les eleccions.

Un dels líders de la *Cruzada* serà el mestre Orlando Pineda Flores¹⁸, militant del *Frente Sandinista de Liberación Nacional* (FSLN). Primer fou el responsable de la Campanya a la regió de Zelaya Central; després és destinat al departament de Río San Juan, que serà declarat el Primer Territori Lliure d'Analfabetisme a Nicaragua; i el 1989 és cridat a Managua, dins del Ministeri d'Educació, per ocupar-se del Programa Nacional d'Alfabetització.

En perdre els sandinistes les eleccions, però, renuncia al seu càrrec i, amb d'altres companys militants constitueixen la *Asociación de Educación Popular Carlos Fonseca Amador* (AEPCEFA) amb l'objectiu de salvar el model d'alfabetització que havien aplicat i de donar cobertura a les brigades internacionalistes que, de manera solidària, participaven en les

17 Parra, S., 2007, *L'Escola d'adults de Salt: una mirada apassionada*. Girona: CCG Edicions.

18 Parra, S. (coord.), 2007, *Orlando Pineda Flores. Aproximación biográfica*. Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat i Mestres 68.

campanyes. Des de 1990 fins al 2005, l'AEPCFA, amb pocs recursos i molt coratge, seguirà fent campanyes d'alfabetització per diferents departaments del país. El gener de 2007 el sandinisme recupera el poder i Orlando Pineda és nomenat Director General d'Alfabetització i Educació d'Adults. Però serà per poc temps perquè, poques setmanes després, és cessat ell i més de dos-cents tècnics d'alfabetització de l'AEPCFA, que no es rendiran: seguiran alfabetitzant gràcies sobretot a la solidaritat internacional.

La revolució sandinista va generar una onada espectacular de solidaritat a tot el món, i a Catalunya d'una manera especial. Per descomptat també a l'Escola d'Adults de Salt, tant pel mateix fet revolucionari com per la decidida campanya endegada per combatre l'analfabetisme. A les comarques de Girona es promouran diversos agermanaments, entre els quals el d'Arbúcies amb Palacagüina, el de Girona amb Bluefields, el de Torroella de Montgrí amb San Juan del Sur i el de Salt amb Quilalí (departament de Nueva Segovia). Un dels impulsors de l'agermanament de Salt amb Quilalí serà l'Escola d'Adults i el seu director, Sebas Parra, que serà escollit com a primer president de la Comissió d'Agermanament l'any 1989. En qualitat de tal viatjarà per primer cop a Nicaragua, però aquest serà només el preludi de les 24 estades que farà en aquell país. La Comissió, per la seva part, ha organitzat 14 brigades a Quilalí: en total, més de 200 persones.

En aquell Quilalí encara estaven emmuntanyats recontres i qui sap quina altra gent armada més... Era el primer cop que estava a Nicaragua... Quilalí, a 35 km. de la frontera amb Hondures, allà on el riu Coco no és encara el mar de riu...

Formo part d'una generació que va tenir l'oportunitat i el privilegi de créixer deixant enrere la dictadura franquista. Sempre he lamentat no haver pogut acompanyar Rafael Farré, Mercè Romans i els altres col·legues a formar part d'aquella Missió Educativa que es va fer present per cooperar en els treballs de la *Cruzada Nacional de Alfabetización*... Malgrat tot, vaig viure tan de prop la Revolució i la *Cruzada* que les vaig

fer meves... Miquel Soler Roca, Jaume Botey, Marta Mata o José María Valverde em van parlar del *Maestro Pineda*, que practicava a Río San Juan allò que va escriure uns anys després: “Tot aquell que vulgui ser mestre i que la seva paraula no soni vana ha d’estar disposat a embrutir-se les mans de sang, de suor, de terra, de dolor i no només de guix¹⁹”.

No és d’estranyar, doncs, que es trobessin aquests dos líders nats, dos militants convençuts, dos mestres enamorats de la seva feina i que, des del primer moment, esdevinguessin còmplices, gairebé germans, com es farà palès en el llibre, exuberant i inclassificable, escrit a quatre mans, *El sueño que fue. Un relato sobre la alfabetización en Nicaragua*²⁰:

Amb Orlando Pineda he tingut ocasió de recórrer una bona part del territori de Nicaragua, de *platicar* amb centenars, milers, de persones de tota condició, de participar en activitats ben diverses, de viure tot tipus de sensacions enriquidores, però, per damunt de tot, he tingut ocasió d’entendre què és això de l’alfabetització quan la Pedagogia té somnis. Orlando ha estat per a mi una font d’ensenyances i una font de vida. Orlando és el responsable d’una nova forma d’alfabetitzar, perquè a Río San Juan no només es va ensenyar a llegir i escriure, sinó a viure amb dignitat, a construir escoles i centres de salut, i a crear noves i millors formes de viure i de produir.

El 1990, Orlando Pineda, en nom del Ministeri d’Educació de Nicaragua, va venir a Barcelona per demanar ajuda al govern català, en concret deu mestres durant sis mesos. La resposta va ser positiva: hi anirien amb el sou pagat per la Generalitat. Però justament en aquest període es va produir el canvi de govern i, en la pràctica, aquests deu mestres acabarien treballant amb l’AEPSCFA. El cas és que la relació entre Catalunya i Nicaragua s’intensificarà extraordinàriament arran de la fundació d’aquesta associació, que tindrà una delegació a Barcelona i una altra a

19 Orlando Pineda y Sebas Parra, 2014, *El sueño que fue. Un relato sobre la alfabetización en Nicaragua*. Girona: AEPSCFA.

20 Orlando Pineda y Sebas Parra, 2014, *El sueño que fue. Un relato sobre la alfabetización en Nicaragua*. Girona: AEPSCFA.

Sebas Parra i Orlando Pineda a la seu de l'AEPCFA de Managua (Nicaragua)

Girona amb la finalitat de cooperar activament en els seus projectes d'alfabetització. L'any 2001, Orlando Pineda participa en el 25è aniversari de l'Escola d'Adults de Salt i allà farà una crida als joves a participar en la campanya d'alfabetització que tenien programada per a l'any següent al departament de Nueva Segovia: es necessitaven 14 tècnics (logística, salut, etc.), un nombre indeterminat de brigadistes d'alfabetització, disposats a viure a Nicaragua durant sis mesos i aquí, a Catalunya, un centenar llarg de persones per recaptar fons i sensibilitzar la població. I així va ser.

El gener de 2005 es va celebrar a L'Havana (Cuba) el Primer Congrés Mundial d'Alfabetització, amb l'objectiu principal de presentar al món el mètode audiovisual d'alfabetització *Yo, sí puedo*. Sebas Parra i Joan Colomer proposen a Orlando Pineda de participar-hi plegats i així ho faran. Mai s'haurien imaginat que aquest congrés produiria un canvi tan radical en la tasca que desenvolupava l'AEPCFA i que mobilitzaria de nou milers d'estudiants i joves! A Cuba es van amarrar del *Yo, sí puedo* i van signar un conveni pel qual el govern cubà feia donació al de Ni-

caragua de tot el material necessari per endegar el programa, valorat en dos milions i mig de dòlars (vídeos, televisors, reproductors de VHS, cartilles, manuals...).

Des de Cuba, tots tres van viatjar directament cap a Girona on s'havia de lliurar a Orlando Pineda el Premi Mestres 68, que se li havia atorgat l'any 2003. En la glossa que li va fer Jaume Botey va dir coses com aquestes²¹:

Vaig conèixer Orlando Pineda l'any 1985. Un grup de mestres estava escrivint la seva peculiar experiència de treball alfabetitzador i en equip que havien viscut. Al capdavant de l'equip hi havia un home que semblava posar contínuament l'equip per damunt de les seves possibilitats, sense permetre el més mínim error i amb el convenciment que proporciona estar acostumat a resoldre les dificultats amb el propi esforç. En lloc de queixar-se, els membres del grup semblaven haver trobat el sentit de les seves vides i del seu treball precisament en aquest esforç col·lectiu. Pineda és un líder nat. Però sobretot és un educador. Intuïtiu, ràpid, inflexible, incansable, que mesura la capacitat dels altres a partir de la seva pròpia.

Justament aquest mateix any de 2005 va arribar al domicili de Sebas Parra una carta insòlita: l'alcalde de Managua el nomenava representant a nivell internacional per fer les gestions necessàries amb universitats, governs i ONG encaminades a ajudar econòmicament la campanya "Por una Nicaragua libre de analfabetismo".

Resulta que aplicar el *Yo, sí puedo* implicava, a més del material donat per Cuba, disposar d'energia elèctrica per alimentar televisors i reproductors de vídeo, cosa que a molts indrets de Nicaragua volia dir comptar amb generadors de gasoil... El mes d'octubre es posa en marxa la Plataforma per una Nicaragua Lliure d'Analfabetisme (amb la Universitat de Girona, l'Institut Paulo Freire d'Espanya, la Casa de Nicaragua, l'AEPCFA de Barcelona i Girona, i altres) i així es van poder comprar els generadors i el combustible necessari per començar la campanya. El

21 Parra, S. (coord.), 2007, *Orlando Pineda Flores. Aproximación biográfica*. Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat i Mestres 68.

darrer curs d'en Sebas Parra com a docent actiu, el curs 2008-09, a més, li van concedir una comissió de serveis per traslladar-se a Nicaragua i participar com a tècnic en la campanya i en el desplegament del programa *Yo, sí puedo*. Justícia poètica?

No podem acabar aquest apartat sense referir-nos al pràcticum de cooperació que Sebas Parra va endegar com a professor de la diplomatura d'Educació Social a la UdG. A les seves classes va saber transmetre als estudiants els seus somnis, la seva passió, les seves utopies, de manera que alguns d'ells van fer la proposta de dur a terme el seu pràcticum a Nicaragua. L'estiu de 1994 en Sebas es desplaça al país centramericà per tal de contactar i signar un conveni amb l'Institut de Promoció Humana (INPRHU), que acompanyaria aquests estudiants gironins, on es va acordar que treballarien primer amb els nens i nenes del carrer, a Managua, i després en algun projecte de cooperació, preferentment a Quilalí. El primer curs 1995-96 van ser set estudiants i semblantment els cursos següents. Amb una excepció: el curs 2002-03, arran de la Campanya d'Alfabetització, foren 33 els estudiants desplaçats a Nicaragua. En total, mentre Sebas Parra va estar en actiu i en va ser tutor, més de 160 estudiants! Aquest és un fragment de la seva valoració²²:

La majoria d'aquests joves, després de sis mesos de pràctiques al país germà han fet aprenentatges significatius de qualitat i han viscut un canvi d'actituds molt positiu. En tot cas, han tingut l'oportunitat, el privilegi, de conèixer, compartir, cooperar i aprendre amb els pobres. I aquest capital és, educativament, incommensurable... Les mirades càlides, la tendresa retrobada, la visió d'un futur ple d'esperança, el descobriment del valor de l'afecte, els somnis somniats, la consciència de classe, l'educació que pot ser revolució... això i més és el capital més important que s'han emportat del pràcticum, que fa de la seva experiència una veritable experiència innovadora.

22 Parra, S., 2005, "Cooperació per al desenvolupament i Educació social". A: Soler, P. (coord.), *L'Educació social avui: la intervenció socioeducativa a Catalunya*. Girona: Universitat de Girona, p. 179-201.

A la Universitat de Girona

El curs 1993-94 s'inicien els estudis d'Educació Social a la UdG, aleshores una diplomatura de tres cursos que, més endavant, passaria a ser un grau de quatre. Des d'un primer moment, els coordinadors del nou títol van tenir clar d'encomanar a Sebas Parra, director de l'Escola d'Adults de Salt, la programació i la docència d'una de les assignatures troncal de la carrera, *Educació Permanent*.

La va estructurar en tres blocs: concepte i principis de l'educació permanent; la formació de persones adultes; i l'educació i la cooperació per al desenvolupament. Però, com ha explicat ell mateix, l'assignatura va servir també per donar a conèixer el pensament i l'obra de Paulo Freire, per aprendre a desocultar la realitat amb Eduardo Galeano, per estudiar les causes de l'analfabetisme al món i a casa nostra, per parlar d'algunes experiències rellevants en la lluita contra l'analfabetisme, de la urgència de l'alfabetització de tothom i de la *Cruzada Nacional de Alfabetización* de Nicaragua.

Pel que fa a l'educació permanent, un dels llibres que van inspirar la seva docència fou *Fundamentos de la educación permanente*²³, on es defineix amb els termes següents:

L'educació permanent és un procés que busca la consecució d'un desenvolupament personal, social i professional en el transcurs de la vida dels individus amb la finalitat de millorar la qualitat de vida tant d'ells com de la col·lectivitat. És una idea de naturalesa global i unificadora constituïda per l'aprenentatge formal, no formal i informal.

L'educació és un procés permanent que s'estén al llarg de tota la vida dels individus. No es limita a l'educació adulta, sinó que comprèn i unifica totes les etapes de l'educació (infantil, primària, secundària...). La llar té el primer, el més subtil i més crucial dels papers en la iniciació del procés d'educació permanent. També la comunitat té un paper important en

23 Dave, R.H. (dir.), 1979, *Fundamentos de la educación permanente*. Madrid: Santillana.

el sistema de l'educació permanent i aquesta funció educativa continua al llarg de tota la vida. Les institucions educatives són importants, però no ostenten el monopoli d'educar la gent i no poden existir al marge d'altres instàncies educatives de la societat. L'educació permanent es caracteritza per la seva flexibilitat i diversitat en els continguts i tècniques d'aprenentatge. L'objectiu final de l'educació permanent és el manteniment i la millora de la qualitat de vida.

Pel que fa a l'educació d'adults, definida per la UNESCO com “el conjunt de processos d'aprenentatge, formal o no formal, gràcies al qual les persones considerades adultes desenvolupen les seves capacitats, enriqueixen els seus coneixements i milloren les seves competències tècniques o professionals, o les reorienten per tal de donar resposta a les seves pròpies necessitats i a les de la societat²⁴”, la principal guia és el contingut de la Llei de Formació d'Adults de Catalunya, de 1991, que estableix tres àmbits fonamentals d'actuació: la formació instrumental i la formació bàsica, entesa com a formació general i compensadora d'una instrucció deficitària; la formació per al món laboral, entesa tant com a l'aprenentatge inicial per incorporar-se al món del treball, com a l'actualització, reconversió i perfeccionament de coneixements i habilitats per exercir una determinada professió; i la formació per al lleure i la cultura, que cerca l'aprofundiment en els valors cívics, una més gran participació en la vida social i el coneixement de la realitat social i cultural del país i del món.

En aquest àmbit és important posar en relleu una important disfunció entre la realitat de l'educació de persones adultes i la seva formació universitària. A les escoles d'adults només hi poden accedir com a docents els mestres d'educació primària i els professors d'educació secundària. Però en el grau de magisteri no hi ha cap assignatura troncal d'educació d'adults, ni cap possibilitat d'especialització; amb prou feines alguna assignatura optativa. I, en el màster que habilita per a exercir com

24 Parra, S., 1999, “Educació social i educació de persones adultes”. A: Fullana, J. (coord.), *Els àmbits de treball de l'educador social*. Màlaga: Ediciones Aljibe, p. 91-106.

a professor de secundària, l'educació d'adults hi és absent del tot, molt més encara en el currículum dels diferents graus universitaris. En canvi, tant l'educació permanent com l'educació d'adults sí que formen part del currículum del grau d'Educació Social, malgrat que els seus graduats no podran exercir a les escoles d'adults. En Sebas Parra hi feia referència amb aquestes paraules²⁵:

Podem parlar d'un model d'educació de les persones adultes compensatori escolar o d'un model globalitzador, integrador, transformador i sociocultural. Situar-se en un model o en l'altre implica consideracions diferents pel que fa al perfil professional dels educadors.

És obvi que la reducció actual del perfil professional de l'educador de persones adultes als titulats en magisteri o pedagogia no respon a cap mena de lògica.

Ni els centres de formació d'adults són l'únic lloc on es porten a terme programes educatius dirigits a persones adultes, ni els mestres són els titulats universitaris amb més competència per fer aquesta feina; no fan cap crèdit específic sobre l'educació de persones adultes. Paradoxalment, els educadors socials sí que fan una assignatura troncal de sis crèdits, però tenen barrat l'accés a la feina als centres de formació de persones adultes dependents del Departament de Benestar Social i, per extensió, d'administracions locals i altres organismes contractants...

Incloure l'educació i la cooperació per al desenvolupament dins del programa d'*Educació Permanent* és una iniciativa que correspon al seu professor, Sebas Parra. Considera que es tracta d'una formació per al canvi social.

El cert és que aquests temes, en la pràctica, han estat assumits i gestionats majoritàriament per organitzacions no governamentals, que vehiculen, d'una banda, els recursos que les societats capitalistes destinen a ajudar les víctimes de la pobresa, de la fam, de les guerres i, de l'altra, canalitzen també la disposició dels joves a mobilitzar-se per causes justes

25 Parra, S., 1999, "Educació social i educació de persones adultes". A: Fullana, J. (coord.), *Els àmbits de treball de l'educador social*. Màlaga: Ediciones Aljibe, p. 91-106.

i solidàries. Aquí hi trobem la justificació del pràcticum de cooperació amb Nicaragua del que hem parlat anteriorment²⁶:

Si les desigualtats entre les persones i les nacions són avui el problema més important de la humanitat i, per tant, el tema més transcendent de les ciències socials, la possibilitat de conèixer directament la realitat dels països pobres i, sobretot, d'aprendre dels pobres, és una exigència d'uns estudis d'Educació Social ancorats en la realitat. [Des d'aquesta òptica], la facilitació de la mobilitat de l'alumnat i el professorat, o la realització del pràcticum en països pobres, per exemple, serien accions ben justificades.

Pel que fa a Catalunya, la solidaritat internacionalista dels anys vuitanta, amb un marcat component polític, evoluciona els anys noranta i es fa més autocrítica, més reflexiva, més estable, més institucional. Es manté bàsicament el treball voluntari, però es comença a professionalitzar la cooperació i augmenta el treball de formació amb vista al treball solidari...

Un dels textos que proposava any rere any als estudiants era la lectura de *Patas arriba. La escuela del mundo al revés*, d'Eduardo Galeano²⁷, que Sebas Parra considerava un mestre de la comunicació irònic, sarcàstic i alhora sensible, poètic i esperançat, ben documentat i amb una capacitat fora mida per desocultar la realitat. Vet aquí una petita mostra:

El capitalisme llueix el nom d'economia de mercat; l'imperialisme s'anomena globalització; les víctimes de l'imperialisme són països en vies de desenvolupament; l'expulsió dels infants pobres del sistema educatiu es coneix amb el nom de deserció escolar; un negre és una persona de color; *Dignidad* era el nom d'un dels camps de concentració de la dictadura xilena i *Libertad* la presó més gran de la dictadura uruguaiana.

L'any 1994, el llibre *The bell curve* proclamava sense pèls a la llengua el que molts pensen però no s'atreveixen a dir: que els negres i els pobres

26 Parra, S., 2005, "Cooperació per al desenvolupament i Educació social". A: Soler, P. (coord.), *L'Educació social avui: la intervenció socioeducativa a Catalunya*. Girona: Universitat de Girona, p. 179-201.

27 Galeano, E., 1998, *Patas arriba. La escuela del mundo al revés*. Madrid: Siglo XXI,

tenen un coeficient intel·lectual inevitablement menor que els blancs i els rics. Els pobres són burros, i no són pas burros perquè siguin pobres, sinó que són pobres perquè són burros... Amèrica està malalta de racisme. Els llatinoamericans de la meva generació hem estat educats per Hollywood. Els indis eren uns tipus amb cara d'amargats, emplomats i pintats, marejats de tant donar voltes entorn de les diligències. D'Àfrica només sabíem el que ens havia ensenyat el professor Tarzan, inventat per un novel·lista que mai hi havia estat. Les cultures d'origen no europeu no són cultures, sinó ignoràncies.

UPA, Guerrilla, Nucli

Sebas Parra fou un activista incansable. Aquí ens referirem a tres iniciatives que va promoure i en què va participar. La primera, la Universitat Popular Alternativa (UPA), va quedar en dos intents que podríem dir fallits, però que en Sebas va reivindicar i estimar tota la vida. El primer va ser el desembre de 2001. Quan es va presentar en societat, apuntava els següents objectius: omplir les llacunes que deixa l'ensenyament regular; estudiar críticament la societat actual i els seus problemes, i avançar en la definició d'un pensament alternatiu al dominant; i sadollar les ganes d'ampliar els coneixements polítics, socials, econòmics, artístics... dels ciutadans de Catalunya. Un dels principis sagrats de la UPA era defugir qualsevol tipus de mercantilització: per això, els participants, tant els disposats a comunicar i divulgar els seus coneixements com els que tenien intenció de dialogar i d'aprendre, ho haurien de fer gratuïtament; ningú paga i ningú cobra i es descarta qualsevol mena de títol, certificat o diploma per participar-hi.

La UPA estaria regida per l'assemblea, en la que hi tindrien un lloc totes les institucions, organitzacions, entitats i col·lectius que estiguessin d'acord amb els seus objectius. L'assemblea designaria un equip de coordinació, que seria l'encarregat de planificar, organitzar i dur a terme les diferents activitats. La seu, en un primer moment, seria l'Escola d'Adults

de Salt. El programa inicial proposava activitats com les següents: Organitza't. Recursos de vida (on mostrar recursos per resoldre problemes de la vida quotidiana, per establir xarxes de relacions, per divulgar bones pràctiques...); La funció de l'educació en les societats industrial i postindustrial; Per un món sostenible. Per la defensa del medi ambient; *Patas arriba. La escuela del mundo al revés* (un Cercle de Lectura sobre aquest llibre d'Eduardo Galeano); Escola de formació política per a joves de 14 a 95 anys (democràcia, socialisme, nacionalisme, internacionalisme, moviment obrer, nous moviments socials...); etc.

La veritat és que la primera UPA va tenir una vida efímera: només un curs! Deu anys després, el 2011, hi va haver un segon intent de revifar-la. En aquest cas es volia fer èmfasi en la formació en l'àmbit de les tecnologies digitals i els dispositius de comunicació alternatius, i en els diversos col·lectius i xarxes en lluites i resistències sectorials... però tampoc no va reeixir.

Juli Suárez, un cineasta vocacional, va crear l'any 2005 la productora *Imatges per a la solidaritat* que el 2012 es va convertir en *La Guerrilla Comunicacional*²⁸ (LGC), que es presenta com una associació sense ànim de lucre que neix amb l'objectiu d'oferir, a través de materials escrits i audiovisuals, “unes eines provocadores i alhora sensibilitzadores sobre les misèries del nostre món i els camins, les idees i les pràctiques que ens puguin ajudar a canviar-lo cap a un de més just i solidari”. Ben aviat Sebas Parra se'n va fer soci i va col·laborar en diversos dels seus projectes. Un dels més reeixits és *L'entrevista del mes* que, al llarg de deu anys, entre 2009 i 2019, ha realitzat i publicat a la seva pàgina web fins a 109 entrevistes, llargues i sucoses, amb la finalitat de donar veu a persones silenciades o molt poc presents en els mitjans de comunicació. En citarem algunes a títol de mostra: Santiago Alba Rico, Marcos Ana, Diego Cañamero, Miren Etxezarreta, David Fernández, Carlos Fernández Liria, Pep Gimeno “Botifarra”, Salomó Marquès, Martxelo Otamendi, Miguel Pajares, Orlando Pineda, Leonela,

28 La Guerrilla Comunicacional: <http://miraicrida.blogspot.com/>

Relys, Lolo Rico, Silvio Rodríguez, Juan Manuel Sánchez Gordillo, Mostafa Shaimi, Carlos Taibo, Rosa Toran, Brigitte Vasallo...

Amb posterioritat, amb la implicació de Sebas Parra, es va posar en marxa un projecte que deriva d'aquest, *Entrevistes per pensar*, on es fa una selecció d'aquestes 109 entrevistes i es dissenyen i proposen un seguit d'activitats per treballar-les, unes adreçades als diversos cursos de l'Educació Secundària Obligatòria (ESO) i les altres a les persones adultes. El projecte acaba mostrant uns tutorials perquè els participants, si volen, puguin fer, amb rigor i mètode, les seves pròpies entrevistes.

Entre els vídeos produïts per LGC, cal assenyalar *Leo a la vida*, de 2018, i *Encara som vius. Una aproximació a l'obra de Joaquim Franch*, de 2019, amb guió tant l'un com l'altre de Juli Suárez i Sebas Parra. I, entre els llibres editats per LGC hem d'esmentar: *De América soy hijo... Yo, sí puedo: crónica de una década de alfabetización audiovisual*, de 2013, de la doctora cubana Leonela Relys; *Tengo algo que contarte. Correspondencia entre dos mujeres*, de 2018, les autores del qual es presenten com a *La Habanera y Vicentita*; *Una veu de l'exili. Les cartes del mestre Josep Vilalta (febrer 1939 – abril 1941)*, de 2019, en una edició a càrrec de l'historiador de l'educació Salomó Marquès; i *La força del coneixement. Crònica de 40 anys de l'educació d'adults a les comarques gironines*, de 2020, obra de Mai Garcia Breton i Sebas Parra. Tots quatre llibres s'han venut al seu preu de cost en les múltiples presentacions que se n'han anat fent. No és d'estranyar doncs, com diu Juli Suárez, LGC actualment centra les seves activitats en dos eixos principals: “la lluita contra els analfabetismes, especialment l'analfabetisme polític, i la recuperació de la memòria històrica republicana”.

La tercera d'aquestes iniciatives propiciades per Sebas Parra és el Nucli Paulo Freire²⁹ de la Universitat de Girona, vinculat a l'Institut Paulo Freire d'Espanya. L'any 2001 es crea, a Xàtiva, l'Institut Paulo Freire d'Espanya (IPF-E); Sebas Parra formarà part del Consell Gestor Fundacional i del consell editorial de la revista que publicarà l'Institut, *rizoma*

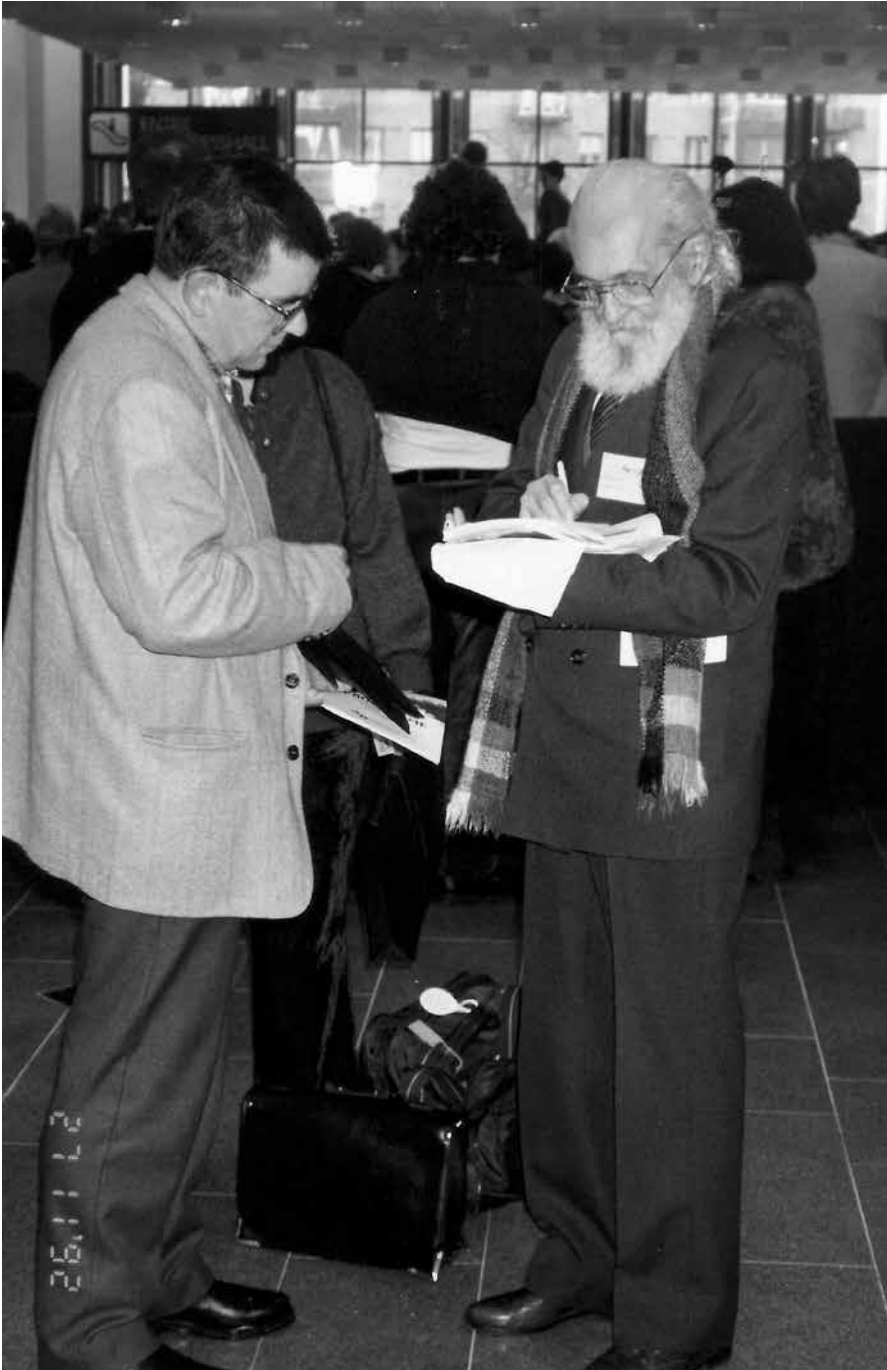
29 Nucli Paulo Freire de la Universitat de Girona: <https://www.udg.edu/ca/fep/la-facultat/estructura/nucli-paulo-freire>

freireano. L'any 2004 es crea a la UdG el Nucli Paulo Freire, com un pol d'activitat i difusió de l'IPF-E, que es proposa els objectius següents: divulgar l'herència política i pedagògica de Paulo Freire i promoure'n noves lectures crítiques; crear un taller-observatori d'anàlisi de les pràctiques educatives alliberadores localitzades en terres gironines; participar en les experiències i projectes tendents a eradicar l'analfabetisme i propagar l'Educació Popular i la Pedagogia Crítica; i col·laborar amb l'Institut Paulo Freire d'Espanya.

L'any 2006 suspèn les seves activitats, que no es reprendran fins al gener de 2010 i que es mantindran des d'aleshores ininterrompudament fins al dia d'avui, dedicades tant a fer Cercles de Lectura, on dialogar i debatre sobre textos de Paulo Freire o de problemes socioeducatius de l'actualitat (el curs 2021-22 se'n van dur a terme quatre: Quines eines calen per llegir convenientment un film o un document audiovisual?; Les grans ideologies polítiques d'avui –s'hi van dedicar dues sessions; i Els joves d'avui), i a organitzar i preparar les diverses activitats del curs. El Nucli, que es reuneix de manera ordinària un cop al mes, integra també el Fons Paulo Freire, format per més de 300 llibres i un munt de cartells i documents inèdits, i l'Espai Paulo Freire.

Des de l'any 2018, els seus membres publiquen un article mensual, primer al Suplement *L'Aula*, del *Diari de Girona* i posteriorment al *Diari de l'Educació*, i la primera setmana del mes de maig organitzen una *Setmana Freire*, en què es programen diverses activitats. A tall d'exemple, el curs 2021-22 es va participar en la presentació del llibre de bell hooks *Ensenyar pensament crític*, al Centre Cultural La Mercè; es va fer una sessió de reflexió compartida sobre *El nou currículum de l'educació bàsica*, acabat d'aprovar, a la Facultat d'Educació i Psicologia; i es va passar un documental sobre Miquel Soler Roca, amb debat posterior, a l'Ateneu Eugenienc. L'any 2019 va publicar el llibret *Pedagogia de l'oprimit. Paulo Freire. 50 aniversari*³⁰.

30 Nucli Paulo Freire de la UdG, 2019, *Pedagogia de l'oprimit. Paulo Freire, 50 aniversari*. Girona: Nucli Paulo Freire de la UdG.

Sebas Parra i Paulo Freire a Göteborg (Suècia). Foto: Anna Pagans (1992)

Paulo Freire

Cap de les persones que vam començar a aixecar les primeres experiències d'educació d'adults a Salt i a Girona no coneixíem un tal Paulo Freire fins que, passat algun temps, algú va començar a passar de tant en tant uns fulls ciclostilats amb algun fragment de la *Pedagogia de l'oprimit*. D'aquelles poques pàgines ciclostilades no vam entendre gaire cosa i encara menys allò que podríem anomenar el seu missatge polític i pedagògic d'alliberament³¹.

Així explica Sebas Parra el seu primer contacte amb Paulo Freire. Vindrà després el curs sobre tècniques d'educació d'adults a l'ICE de la UAB i el descobriment de la Coordinadora d'Escoles d'Adults de Barcelona i del SEPT, i ja no hi haurà marxa enrere: la lluita per situar el dret a l'educació dels treballadors a l'agenda de les institucions públiques i de la societat en general serà indestriable del treball per a un nou model d'educació d'adults, per a l'experimentació de noves metodologies i materials per alfabetitzar. Aquesta renovació pedagògica tindrà com a eix vertebrador la pedagogia de Paulo Freire. El primer fruit en serà la cartilla feta per l'equip de mestres de l'Escola d'Adults de Font de la Pólvora *Para ser un poco más libres*³² i la corresponent *Guia Didàctica*, publicades l'any 1981, la segona de Catalunya (la primera l'havia fet i publicat l'Escola d'Adults de Can Serra, a l'Hospitalet de Llobregat, l'any 1980).

El mètode d'alfabetització de Paulo Freire comença per la investigació per conèixer l'univers vocabular dels educands i per seleccionar les paraules generadores i desafiantes que formen part de la seva experiència de vida. Després ve la codificació, l'elaboració de les fitxes amb aquestes paraules, acompanyades d'un suport visual fàcilment recognoscible. El tercer pas és el cercle de lectura, el diàleg entre educands i educadors sobre situacions i ex-

31 Garcia Breton, M. i Parra, S., 2020, *La força del coneixement. Crònica de 40 anys de l'educació d'adults a les comarques de Girona*. Girona: La Guerrilla Comunicacional.

32 Equip de mestres de l'Escola d'Adults de Font de la Pólvora, 1981, *Para ser un poco más libres...* Girona: document autoeditat.

periències viscudes, el món que hi ha darrera les paraules escollides, cercant la conscientització i les possibilitats d'una acció transformadora. Finalment ve la descodificació o l'alfabetització pròpiament dita. A la cartilla gironina les paraules generadores escollides, entre altres, foren *piso, tele, médico, mercado, fiesta, vecino...* i les il·lustracions, de l'artista Vicente Huedo.

En principi es tractava de recollir els elements fonamentals de la metodologia proposada per Paulo Freire que poguessin servir per a la nostra pràctica educativa. Es tractava també de recollir els aspectes positius de la nostra experiència, les idees contrastades i sistematitzades en el seminari del SEPT i els elements de renovació pedagògica presents a les experiències d'alfabetització, cursets, etc., portats a terme a Catalunya durant els últims anys... Hem d'advertir que la Cartilla no és fruit d'una elaboració estrictament teòrica, sinó que és una eina empírica contrastada amb la realitat de la pràctica educativa on ha nascut... Hem d'insistir en el punt que no es tracta de cap tipus de recepta que vingui a solucionar-nos els problemes de la pràctica educativa diària³³.

Les classes de l'assignatura *Educació Permanent* que Sebas Parra feia amb els estudiants d'Educació Social de la UdG van esdevenir un espai preciós per introduir-los en el pensament i l'obra de Paulo Freire. Un dels llibres que més va utilitzar fou *A la sombra de este árbol*³⁴. Es tracta d'un llibre breu i aparentment senzill on Freire fa front a l'auge del neoliberalisme i la seva pretensió de constituir-se en pensament únic, i al desconcert de l'esquerra política. Reacciona amb vehemència contra les visions deterministes i fatalistes de la història; no des d'un idealisme ingenu, sinó des de l'esperança confiada en la humanitat de les persones i des del convenciment que el futur mai no és inexorable, sabent, però, que les desigualtats són sovint insuportables, que les injustícies són incomptables i que els condicionaments de tota mena, personals, familiars i estructurals, efectivament dibuixen un camí...

33 Escoles d'Adults de Girona, 1981, *Guia Didàctica. Para ser un poco más libres...* Girona: document autoeditat.

34 Freire, P., 1997, *A la sombra de este árbol*. Barcelona: El Roure.

L'afirmació que “les coses són així perquè no poden ser d'altra manera” és odiosament fatalista en decretar que la felicitat pertany exclusivament als qui tenen el poder. Som éssers de transformació i no pas d'adaptació. La Història és possibilitat i no determinisme. Som éssers condicionats, però no determinats³⁵.

Aquesta és una idea essencial per a les persones que es vulguin dedicar a l'educació: no és possible educar si no es creu en la possibilitat que tothom té de millorar, d'optar per alternatives diferents a les convencionals per difícils que siguin, d'escapar d'un destí més o menys predeterminat. Sebas Parra la farà plenament seva.

Semblantment a Paulo Freire, en Sebas és un home profundament arrelat, perquè no es pot ser un ciutadà del món sense conèixer la vida i el tarannà de les persones de carn i ossos que trobem al bar, a la botiga, al carrer o al centre cívic...; l'intel·lectual transformador no pot viure en una bombolla. Ell ha viscut gairebé tota la seva vida adulta al barri de Santa Eugènia, de Girona, i se sentia plenament eugenienç; però tot el seu treball professional l'ha desenvolupat a la vila de Salt, una ciutat urbanísticament enganxada a Girona que, si no hagués estat per la força de la seva societat civil, fàcilment podria haver esdevingut un suburbi de la capital.

Paulo Freire va morir el dia 2 de maig de 1997. Un grup d'estudiants d'Educació Social van creure que calia fer alguna cosa a la Facultat per recordar-lo i homenatjar-lo. La primera idea era fer una lectura pública d'alguns dels seus textos. Al final, l'acte va integrar tres elements diferents: una selecció de textos sobre la vida, l'obra i el missatge de Freire, un seguit de testimoniatges sobre la vivència que diverses persones havien fet de les idees del Mestre, i tot plegat amanit amb un seguit de cançons i poemes. Sebas Parra hi va acabar de donar forma³⁶.

El Projecte Educatiu de l'Escola d'Adults de Salt, aprovat l'any 1999, és en si mateix una mostra de la impregnació freireana que tenia l'escola i de la fixació del seu director. Perquè Freire és una presència constant en

35 Freire, P., 1997, *A la sombra de este árbol*. Barcelona: El Roure.

36 Parra, S., 1997, *Homenatge a Paulo Freire*. Girona: Universitat de Girona.

els seus escrits, en la seva acció i en el seu pensament. Ho és de manera literal, però ho és també en els intangibles, en les intuïcions... És una presència ben sedimentada, fruit de múltiples lectures i relectures, de nombrosos debats, articles i seminaris... Sebas Parra el considera un pedagog plenament actual: la seva valoració de les diferents cultures, per exemple, anticipa moltes de les elaboracions que han desenvolupat les perspectives postcoloniales o multiculturals. Amb un missatge potent també per als occidentals: la necessitat de desalienar les consciències, de desocultar una realitat que se'ns presenta tan manipulada i esbiaixada, en aquest temps de *fake news*, de xarxes socials omnipresents, potser és més necessària i urgent que mai.

Un pensador complet, un intel·lectual que no imposa ortodòxies, sinó que obre camins perquè qualsevol educador, en la circumstància concreta que sigui, se senti prou proveït i capaç per cercar i trobar els camins més adients i més justos per a la seva tasca educativa. Però es dol del desconeixement que la major part dels docents i dels estudiants de graus relacionats amb l'educació tenen de Paulo Freire i ho atribueix al contingut polític, radicalment crític, compromès i alliberador dels seus textos; a la seva crítica a l'educació bancària, pretesament neutral; i a que, com és natural, els sistemes educatius, l'acadèmia i l'oficialisme no li han perdonat tot allò que representa³⁷.

L'Institut Paulo Freire d'Espanya va promoure l'any 2009 una publicació singular que responia a un suggeriment d'Orlando Pineda: posar en contacte les idees, les capacitats i els recursos d'aquí, pel que fa al coneixement de l'obra de Freire, amb el bagatge pràctic dels educadors empírics nicaragüencs; editar un llibre que presentés de manera senzilla l'obra, les idees més significatives, l'herència i l'actualitat de Paulo Freire. El llibre es va titular *La lectura, i l'escriptura, del món de Paulo Freire*³⁸, i

37 Parra, S., 2018, "Pedagogia de l'oprimit: molt més que un llibre". *Suplement L'Aula del Diari de Girona* (20 de novembre).

38 Parra, S. i Aparicio, P., 2009, *La lectura, i l'escriptura, del món de Paulo Freire*. Xàtiva: Edicions del CREC i Denes Editorial.

el van coordinar Sebas Parra i el president de l'Institut, Pep Aparicio. Es tractava de presentar set llibres de Paulo Freire, prèviament seleccionats (*L'educació com a pràctica de la llibertat, Pedagogia de l'oprimit, Cartes a Guinea-Bissau, La importància de llegir i el procés d'alliberament, L'educació en la ciutat, Pedagogia de l'esperança i Pedagogia de l'autonomia*), d'escollir-ne alguns fragments i comentar-los succintament i d'oferir un guió per facilitar els Cercles de Lectura i el debat entorn dels temes proposats.

El 2011, el mateix Institut publica un segon llibre amb objectius semblants, *Ensenyar, aprendre, salvar-se. Lan Daukaia, Lan Takaia, Swakwi Takaia*³⁹, una mena de manifest contra l'analfabetisme i a favor de la urgència i la justícia de l'alfabetització, en aquest cas coordinat directament per Sebas Parra. El llibre consta d'una primera part amb diversos articles extensos, entre els quals un del mateix Sebas, i una segona part amb una cinquantena d'articles més breus, a manera de petit diccionari. Aquest és un fragment del text escrit per Sebas Parra⁴⁰:

Alfabetitzar és ensenyar a llegir i escriure, especialment a persones adultes, diuen els diccionaris. Però llegir bé no és només reconèixer els sons figurats per les lletres, sinó adquirir coneixement del que diu, implícitament i explícit, un escrit. Si el llenguatge ens afirma com a humans, la lectura i l'escriptura ens reafirmen com a membres de ple dret de l'espècie humana, com a subjectes de la Història. Mantenir una persona com a analfabeta és, doncs, negar-li la seva pertinença plena al món... La Pedagogia capitalista redueix l'alfabetització a la mera lectura de la paraula, obviant el món que l'envolta i que li dóna sentit, mantenint el divorci entre la lecto-escriptura i la comprensió del món i la praxi transformadora... Des de l'Educació Popular, l'alfabetització cal abordar-la des d'una perspectiva integral i comunitària, íntimament relacionada amb la millora de les condicions de vida de les persones.

39 Parra, S. (coord.), 2011, *Ensenyar, aprendre, salvar-se. Lan Daukaia, Lan Takaia, Swakwi Takaia*. Xàtiva: L'Ullal Edicions i Diàlogos.

40 Parra, S. (coord.), 2011, *Ensenyar, aprendre, salvar-se. Lan Daukaia, Lan Takaia, Swakwi Takaia*. Xàtiva: L'Ullal Edicions i Diàlogos, p. 31-50.

El reconeixement a la seva trajectòria, a l'encarnació i la difusió de la pedagogia de Paulo Freire que ha estat la seva vida, li va arribar de manera inesperada quan, des de la Càtedra Calasanz de la Universitat Pontifícia de Salamanca, li van proposar de fer la ponència central de l'any 2016, dedicada al gran pedagog brasiler. La va titular *El Freire que me ha descubierto la vida (digo la vida, no la universidad o las bibliotecas)*⁴¹. I aquestes paraules formen part de la seva introducció.

L'objectiu d'aquestes reflexions és el de provocar alguns interrogants sobre el valor i la vigència de l'herència política i pedagògica de Paulo Freire i, si fos possible, de promoure la necessitat de posar en pràctica aquest missatge d'esperança, de lluita, de perseverança, de no resignació, de no claudicació... Segurament per pur atzar, els orígens de la meua biografia em van facilitar la necessària lectura del món. Si la meua consciència social i la meua consciència pedagògica van néixer precoçment, com dues cares de la mateixa moneda, sense saber-ho, ja començaven, des d'aquella llunyana Manxa, a descobrir el Mestre. Però aquesta presa de consciència no és suficient; calia, a més, fer de la lectura, de l'estudi, de la reflexió, un exercici rigorós i permanent. Consciència i reflexió. Però sobretot exercitar la rebel·lia i la insubmissió, educar l'esperança i optar pel compromís ètic, moral i polític.

Després exposa extensament la seva experiència a l'Escola d'Adults de Salt sota el lema de “transformar les dificultats en possibilitats”: els inicis durs, però il·lusionants, la consolidació i també la desgraciada mort del *Pla Local de Formació de Salt*, i el naixement prometedor de l'Escola Africana d'Adults Samba Kubally. Passa després a parlar de Nicaragua, d'Orlando Pineda i la seva pedagogia de l'amor:

Aquests trenta anys aprenent i ensenyant a l'Escola d'Adults de Salt, orientats per l'herència política i pedagògica de Paulo Freire, juntament amb l'alfabetització del poble de Nicaragua en general i, molt particularment, la cooperació, intensa i continuada, amb l'Associació d'Educació

41 Parra, S., 2017, “El Freire que me ha descubierto la vida (digo la vida, no la universidad o las bibliotecas”. *Papeles salmantinos de Educación 21*, p. 191-218.

Popular Carlos Fonseca Amador, sintetitzen a la perfecció les diferents trames que m'ha anat descobrint aquell Freire que m'ha ajudat a saber que hi ha una cosa anomenada educació i una altra anomenada pobresa/marginació/opressió, i que existeix una relació entre l'una i l'altra, i que aquesta relació tant pot ser de complicitat com de ruptura, útil tant per oprimir com per alliberar.

I acaba la ponència amb aquestes reflexions:

En un món caracteritzat per la desigualtat, la injustícia, la por, la falta de llibertats, la dependència, la resignació, el fatalisme, l'ostentació, el conformisme, l'acriticitat, l'individualisme, la competitivitat, la pràctica autoritària, paternalista, repressora o d'adaptació i, de manera especial, l'analfabetisme polític i la manufactura de l'idiota col·lectiu, Freire representa la passió, el compromís, la rebel·lia, la insubmissió, l'inconformisme, la humilitat, la reflexió crítica, la lluita, la pràctica dialògica, alliberadora i transformadora, la curiositat intel·lectual i, sobretot, l'esperança en la nostra capacitat de transformar el món... Avui, l'educació és més necessària que mai. Perquè és urgent canviar les persones que hauran de canviar el món, canviar les seves consciències, els seus valors i actituds i les seves pràctiques socials...

El darrer any de vida

En Sebas va proposar al Nucli Paulo Freire de fer un homenatge al mestre català-uruguaià Miquel Soler Roca, que havia mort el 19 de maig de 2021, a qui considerava "el Freire català, el nostre Freire". L'acte es va celebrar el dia 8 de setembre, Dia Mundial de l'Alfabetització, a la sala d'actes de Rosa Sensat. Entre altres, hi van intervenir el rector de la *Universidad de la República*, de Montevideo, i la ministra d'Educació de Nicaragua⁴². Miquel Soler Roca es va jubilar l'any 1982 com a Subdirector General adjunt del Sector Educació de la UNESCO i, des

42 Homenatge a Miquel Soler Roca: <https://www.youtube.com/watch?v=eqexLITPI6w>

d'aleshores fins a 2005, va residir a Barcelona, tot i que va col·laborar també amb els governs d'Argentina i Nicaragua. L'any 1988 va fer costat i va assessorar l'arrencada de l'Escola Africana d'Adults Samba Kubally, va treballar amb l'Escola d'Adults de Salt i va donar suport a la Creació de la Universitat Popular Alternativa, teixint una amistat amb Sebas Parra, imbricada també amb la cooperació amb Nicaragua, que durarà fins al final dels seus dies. L'any 2019, el Mestre Soler li va fer arribar el seu darrer llibre, *Rastrojos*⁴³, un aplec d'articles que, per raons diverses, havien acabat al calaix, acompanyats cadascun d'ells d'un comentari que n'explicava el context i n'actualitzava el sentit... I, probablement, el darrer acte públic d'en Sebas (bé, públic entre cometes, perquè es va dur a terme al menjador de casa seva) fou l'entrevista que se li va fer per al documental sobre Miquel Soler Roca que prepara el director de cinema uruguaià José Pedro Charlo. Era el 4 de novembre de 2022. Foren més de dues hores en que, malgrat els problemes respiratoris que ja l'assetjaven, va glossar la figura del Mestre Soler i la llarga i còmplice relació que hi havia mantingut. Damunt la tauleta que tenia al costat, alguns llibres de Soler Roca: indiscutiblement, *Rastrojos*, però també *El analfabetismo en América Latina: reflexiones sobre los hechos, los problemas y las perspectivas*, *Educación y vida rural en América Latina*, *Réplica de un maestro agredido* i *Educación, resistència i esperança*, l'antologia que Rosa Sensat havia publicat en català l'any 2015.

El 27 d'octubre de 2021 Sebas Parra va rebre a l'hospital un diagnòstic fatídic: "Càncer de pulmó. No es pot operar, no es pot curar. No es pot reduir, només es pot intentar aturar-lo...". Aquell mateix dia va decidir escriure una mena de diari, amb vint-i-una entrades, al llarg de dos mesos, que va titular *Episodis frac(na)cionals*⁴⁴. La sanitat i el sistema de salut català hi tenen un gran protagonisme, però ho aprofita també per denunciar la crueltat extrema del capitalisme, per reivindicar les bondats

43 Soler Roca, M., 2019, *Rastrojos*. Montevideo: Fondo Editorial QUEDUCA/Federación Uruguaya de Magisterio-TEP.

44 Parra, S., 2022, *Rostolls*. Girona: autoedició.

del socialisme (no pas, però, el dels partits europeus que s'han apropiat de l'etiqueta), per fer ostentació de les seves habilitats culinàries, per escometre contra les societats líquides (que, segons ell, porten només a la submissió i al desastre), per fer una descripció delirant del combat que lliuren l'aigua, les morenes, la quimioteràpia i el restrenyiment... i per dir i repetir que s'ha sentit molt estimat, per acomiadar-se de tothom i per donar gràcies a la vida, a la seva família, als amics i al poble.

El mar i jo hem mantingut sempre una singular relació. Ens vam conèixer tard i em va commoure d'una manera que no sabia com explicar, perquè representava i resumia un altre món ben diferent al de la Manxa vençuda que jo coneixia. Però la singular relació va començar amb el meu alistament a l'Armada espanyola... Una singular relació que acumula vivències extraordinàries: des de les vagues obreres de la Naval, Euskalduna i altres, fins a una de les més entranyables imatges familiars que recordo d'una breu estada a la platja de La Chapineta, Cartagena, passant per mil bonics moments a indrets de la costa atlàntica o del Pacífic de l'estimada Nicaragua Nicaragüita... I la relació ha continuat, lògicament, en el nostre mar de quilòmetre zero: Palamós i S'Agaró en el nostre cas... Durant els dos últims diumenges aquesta meva relació amb el mar i amb la mar s'ha fos amb l'estimació immensa de l'Empar i ha recreat un univers nou i irrepetible... La bona mar d'aquests diumenges ens ha fet estimar encara més la vida i la gent treballadora que ens ha fet com som i ens ha orientat sempre el camí.

En Sebas, des de ben petit, va ser lector voraç en aquella solitud manxega. En la lectura, va aprendre a llegir-se a si mateix, a conrear una vida interior sovint ben allunyada de la que s'esdevenia a l'exterior, a donar sentit i a mirar de comprendre el que li passava a ell i als altres. En els llibres hi va aprendre a explorar els límits de la condició humana, però també les seves possibilitats, a escrutar altres territoris, altres maneres de fer, altres temps... I també, des de petit, va escriure: poesies, que mai no ha deixat de fer, els múltiples comunicats, manifestos, denúncies, materials didàctics, cartes al director, articles i llibres que ha anat publicant al

llarg dels anys. Diu que l'escriptura ha estat per a ell com un refugi, una protecció íntima enfront de les maltempsades exteriors i de les pors i les angoixes interiors, un bàlsam que cura i amoreix...

Potser per això, els primers mesos de l'any 2022 va preparar, amb dedicació i perseverança, l'edició dels articles publicats al *Punt Escoltes*, publicats al llarg dels cursos 1985-86, 86-87 i 87-88. S'ho va autoeditar ell mateix i el dia de Sant Jordi en va regalar un exemplar dedicat als seus familiars i amics. Des del Nucli Paulo Freire va semblar que calia fer-ne una difusió més àmplia i, amb el seu permís, se'n va fer una reimpressió i es va decidir, a més, organitzar una presentació pública a la Marfà, un equipament cultural de l'Ajuntament de Girona, al barri de Santa Eugènia, molt a prop del seu domicili. L'acte es va celebrar el dia 29 de setembre, hi van assistir un centenar de persones, i es va convertir en un homenatge al seu autor que, malauradament, ja no hi va poder ser present...

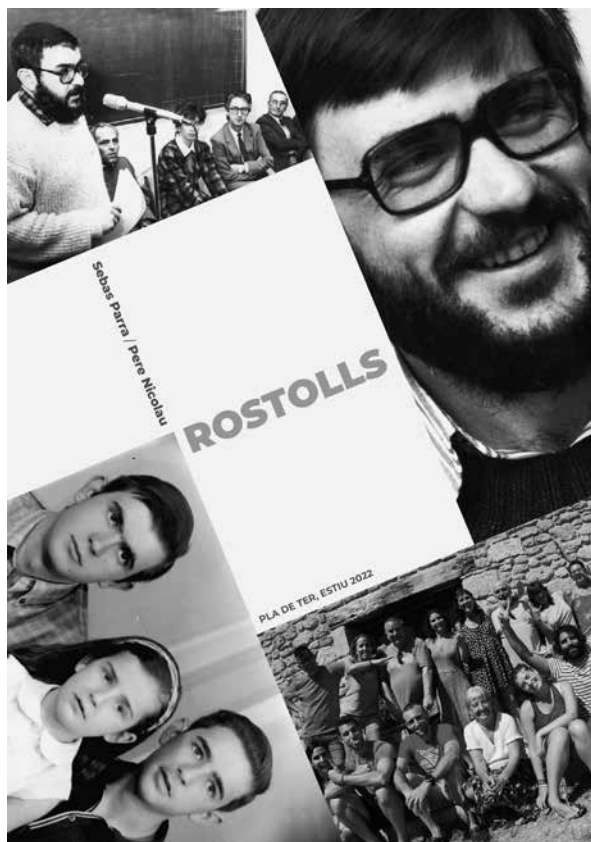
Després d'aquest projecte, però, Sebas Parra en va posar en marxa un altre de més ambiciós: *Rostolls*. En paraules seves⁴⁵:

Inspirat en l'últim llibre del Mestre i amic Miquel Soler Roca, em vaig proposar reunir un recull d'escrits personals, generalment inèdits, i vinculats a la tríada educació-política-solidaritat, recuperant aquests rostolls que havien quedat als marges esperant potser una indiscriminada crema... Cadascun dels textos va precedir d'una "Presentació actualitzada", on faig una descripció de l'origen del document, les circumstàncies que envoltaven la seva redacció, els seus efectes...

Rostolls és un àlbum de fotos escrites, una mena de confessió laica i un acomiadament, tot alhora...

El llibre és una meravella de 404 pàgines, maquetades i il·lustrades magníficament pel seu amic Pep Caballé. En va fer, un cop més, una autoedició que va regalar i dedicar personalment als seus familiars i amics el mes d'octubre. La primera part consta de 19 capítols que tracten de

45 Parra, S., 2022, *Rostolls*. Girona: autoedició.

*Coberta del darrer
llibre de Sebas Parra:
"Rostolls" (2022)*

la seva infantesa a Socuéllamos, de la seva experiència militar, de la seva conscienciació política al País Basc, de la seva estada a la presó de Girona entre l'abril i el maig de 1976, del seu pas per la política formal, del naixement i el creixement de l'Escola d'Adults de Salt i la seva defenestració, del vincle i la cooperació amb Nicaragua, d'educació... La segona part inclou els seus *Episodis frac(na)cionals*, i la tercera: una cronologia bàsica de la seva vida; 101 cites que recorda i aprecia; les referències dels articles publicats en diaris, en webs, en revistes, els llibres i els capítols de llibres; i *21 poemes d'amor i una cançó esperançada*.

És hora d'acabar. En Sebas Parra Nuño va morir el dia 1 de desembre de 2022, a l'edat de 76 anys. I potser podem fer-ho amb un dels seus

poemes: *A Paulo Freire pensando en la Nicaragua libre*⁴⁶, escrit el maig de 1997, pocs dies després de la seva mort (fragment):

De Recife nos llegó una brisita
platicando suave de educación...
Por aquel tiempo soñábamos mundos nuevos.
Sures existiendo en libertad y nortes justos.
Maíz sabroso, cuajada y gallopinto suficiente.
Leche para los tiernos y algún oloroso banano.
Frescos de mango y café caliente para todos...
Soñábamos maestros raíces fieles del pueblo
y chavalos recitando la memoria del tiempo
en lindas escuelitas pintadas de rojo y negro.
Soñábamos Centros de Salud con su farmacia,
capacitación sanitaria en cada cuadra y lugar
y en cada verde y lejano rincón de la montaña.
Soñábamos cooperativas creando y socializando
los granos básicos, los quehaceres y el futuro
y mejorando la producción y la esperanza.
Soñábamos sures insumisos de hombres nuevos
que amasen siempre con pasión y con respeto
regalando ternura a la mujer de sus sueños.
Soñábamos un mañana sin comercio injusto,
sin deudas eternas, sin explotados ni oprimidos.
Un mundo donde la solidaridad vistiese de fiesta
a las gentes y convidase a sonreír al firmamento.
En eso andábamos nosotros
cuando cálida y sin apenas anunciarse
de Recife nos llegó una brisita
platicando suave de educación...

46 Parra, S., 1997, *Homenatge a Paulo Freire*. Girona: Universitat de Girona.

L'escola d'adults de Salt

Un projecte d'il·lusions i d'obstacles

SEBAS PARRA VA DEDICAR-HI TRENTA ANYS a l'educació de persones adultes i, en concret, a l'Escola d'Adults de Salt. Va fer de director del centre des del 1976 al 2006, després d'haver-ne estat cofundador juntament amb mestres voluntaris de Salt. Sebas Parra, mestre interí, que l'any 1975 va ser expulsat de l'escola Pericot en haver estat empresonat per repartir fulls de l'Assemblea Democràtica de Girona. Trenta anys al servei del poble i en diàleg permanent amb les organitzacions de la vila. Trenta anys són molts, són una bona part de la vida adulta d'una persona.

I l'Escola d'Adults de Salt no és una escola més: és un reconegut exemple de bones pràctiques en l'educació i la formació de persones joves i adultes a casa nostra. L'Escola d'Adults de Salt – CFA Les Bernardes ha estat fruit d'una lluita col·lectiva, diríem que comunitària. Tot té un començament, i aquests primers anys de transició política són temps, com diu Xavier Besalú, *“plens d'il·lusions, de projectes, de voluntarisme i militància, de grans expectatives, que posen les bases del que acabarà essent l'educació d'adults”*.

Dues experiències paral·leles

Dues experiències decisives, localitzades a Girona i a Salt, per entendre l'educació d'adults a les comarques gironines: les Pedreres-Torre Alfons

XII i Salt. Les dues experiències van ser motor del que seria el naixement de les futures escoles d'adults a casa nostra.

“Un grup de joves objectors de consciència amb sensibilitat social decideix viure a prop dels xabolistes, majoritàriament gitanos i famílies immigrades procedents d'Andalusia, Extremadura i Castella, expulsats de la ciutat cap a zones extremes... Aquests joves -alguns estudiants de Magisteri- van endegar classes per a persones joves i adultes, un altre espai que feia les funcions d'escola bressol i un tercer per a nens i nenes entre 6-12 anys... Aquests joves també animaven activitats d'esplai i algunes altres de marcat caràcter sociopolític, com ara un projecte d'associació de veïns⁴⁷”.

L'any 1976, per iniciativa de l'Associació de Veïns de Salt, com va passar en molts altres indrets de les comarques gironines i de Catalunya, on les organitzacions populars són clau en el futur desenvolupament de les escoles d'adults, es varen impulsar unes classes nocturnes i gratuïtes d'al·fabetització per a persones joves i adultes –sobretot dones que intentaven aprendre a llegir i a escriure- i formació bàsica, des d'una perspectiva política i pedagògica connectada amb les lluites de l'inici de la transició democràtica. Aquestes classes, ofertes per joves voluntaris, es van iniciar el febrer del 1976 i en Sebas Parra s'hi va incorporar el setembre. Podem dir, doncs, que l'Escola d'Adults de Salt neix amb l'anomenada transició democràtica per iniciativa d'una organització popular que irradiava continguts polítics i reivindicatius; el dictador Franco havia mort el 1975.

En aquest període es lluitava per canviar l'educació d'un règim franquista que, durant quaranta anys, va amagar els índexs d'analfabets i els índexs d'homes i dones que no havien acabat l'escolarització bàsica. Les dues experiències van ser, també, claus en el naixement de la Coordinadora d'Escoles d'Adults –que va iniciar campanyes arreu de Catalunya per la lluita contra l'analfabetisme i la creació d'escoles a cada barri- així com del Servei d'Educació Permanent dels Treballadors (SEPT), que era un pol de reflexió i posada en pràctica del mètode educatiu inspirat en

47 M. García Breton i S. Parra, 2020, *La força del coneixement*. Girona: La Guerrilla Comunicacional.

Paulo Freire i de lluita militant pel dret a l'educació de les persones joves i adultes i la millora del servei públic d'educació d'adults. El coneixement de Paulo Freire i la seva pedagogia els va ensenyar que la lluita per l'educació i contra l'analfabetisme s'ha de plantejar amb passió, compromís, lluita i esperança.

Cal fer esment de la campanya a nivell de tot Catalunya “Cap barri sense escola d'adults”, que denunciava que “amb analfabets no és possible la democràcia”, i que, conjuntament amb organitzacions populars, associacions de veïns i sindicats de treballadores, es va anar estenent com una gota d'oli per tenir a cada barri un espai públic on compartir aprenentatges. El disseny de la campanya anava acompanyat d'un manifest amb un escrit i una postdata que reproduïm: *“Companys, la lluita ha de continuar fins que ens fem amos de la nostra paraula i de la nostra història, fins que siguem per sempre amos del nostre destí, fins que les nostres escoles siguin nostres i comencem a descobrir juntes la nostra cultura i els nostres valors, fins que juntes comencem a parir l'home nou”*. Fruit de tot aquest bagatge, l'equip de mestres de la Font de la Pólvora-Girona, amb la coordinació del SEPT, edita la cartilla d'alfabetització *“Para ser un poco más libres”*, il·lustrada per l'artista Vicenç Huedo. Aquesta cartilla està inspirada en el mètode creat per Freire al Brasil, que ajuda a alfabetitzar-se a partir de paraules desafiantes pels participants, ja que formen part dels problemes de la seva vida del treball i de l'espai social on es mouen.

“L'experiència ens ha dit que la visió de Paulo Freire era encertada: ensenyar i aprendre alhora, mediatitzat per la comunitat. I, en aquest sentit, aquest va ser un exemple extraordinari. És insòlit que s'anés a viure a les barraques a fer classes a la gent. Calia fer-ho així per tal que la relació no fos fictícia i per assentar unes bases sòlides d'un projecte que necessitaria molts anys⁴⁸”.

Mentrestant, a nivell local, el compromís polític es conjugava amb el d'assolir la independència de Salt, que estava annexionat a Girona. Salt celebra enguany els 40 anys de la recuperació de la independèn-

48 X. Sala, 2021, *Alfabetitzar els adults és salvar el món. Entrevista a Sebas Parra*. El Punt Avui (11 de maig).

Sebas Parra a l'Escola d'Adults de Salt als anys vuitanta

cia i les entitats a Salt són, i han estat, el nervi de la vida comunitària. Constitueixen el primer i més valuós equipament social que té la ciutat. L'orgull del poble saltenc va tenir en aquells moments, com molt bé diu el comissari dels actes, el professor Miquel Berga, “una dosi d'autoestima que va ser necessària i decisiva per la història recent de Salt”, i l'Escola d'Adults va ser un equipament que va influir moltíssim.

Un model social, intercultural i comunicatiu

L'Escola d'Adults de Salt va participar a la dècada dels 80, conjuntament amb tres escoles d'adults més, en la celebració de l'Any Internacional de l'Alfabetització (1990) i en el seminari d'estudis sobre Educació d'Adults de la Fundació SERGI, que redacta una mena de Llibre Blanc sobre l'educació d'adults a les comarques gironines, on s'analitzen els dèficits educacionals i d'instrucció de les ciutats més grans de la demarcació. Però també va ser clau en consolidar les proves d'accés a la universitat per a majors de 25 anys, que fins llavors només es podien preparar en acadèmies privades, amb elevats costos de matrícula pels estudiants. Pel camí va haver-hi obstacles per part de l'administració catalana, que van dificultar la tasca educativa dels mestres: manca de recursos materials i humans, i menyspreu, que es van anar allargant en el temps i que varen coartar projectes futurs contrastats i de qualitat.

El gener de 1994, després d'una lluita popular, s'aconsegueixen uns locals dignes per l'Escola d'Adults de Salt però, a la vegada, es va repesellar el centre fent un canvi de nom: es passa de dir Escola “La Cooperativa”, nom d'un espai molt significatiu pel poble i que havia estat consensuat per les organitzacions socials, a anomenar-se Les Bernardes, en memòria de les seves antigues ocupants, una orde religiosa. La resposta per part del professorat i l'alumnat no es fa esperar i canvien tots els rètols de les aules que s'anomenaran amb noms escollits per l'assemblea: Samba Kubally, Quilalí, Paulo Freire, la Cooperativa, 3 de març i Floreal. Tots aquests noms tenen una relació històrica de lluita i solidaritat.

Estem en el curs 1996-97 i la demanda de formació va en augment: es crea el centre d'autoformació "Mestre Rafael Farré", convenis amb l'Associació GRAMC, la UGT, la UdG i el Consorci per a la Normalització Lingüística. La nova situació i els canvis en la formació d'adults per aplicar les directrius de la reforma del sistema educatiu porten l'Escola a elaborar un nou Projecte Educatiu (PEC), que serà fruit del diàleg i les conviccions afermades al llarg de més de vint-i-cinc anys de pràctica educativa.

En el projecte pedagògic de l'Escola d'Adults de Salt s'entenia que l'educació i la instrucció de les persones adultes eren part fonamental de l'educació permanent; per tant, els principis bàsics de l'Escola d'Adults de Salt es varen sintetitzar en aquest tres lemes:

- Salt, un municipi del món
- Les persones, el centre de la pràctica educativa
- L'educació, un agent fonamental del desenvolupament humà

Amb aquesta perspectiva, l'Escola d'Adults formulava els objectius del projecte educatiu des de quatre àmbits:

- L'ideològic: incorporar els principis de l'educació permanent i l'educació popular a la pràctica educativa
- El pedagògic: orientar la pràctica educativa en els principis i experiències de la pedagogia crítica.
- El metodològic: fer una permanent lectura de les qüestions metodològiques del pedagog i activista social Paulo Freire
- L'organitzatiu: fer del centre un espai de llibertat, de treball cooperatiu i de debat democràtic, obert a les iniciatives socials i organitzatives de les entitats del poble

El model social i comunicatiu que es configura amb aquests objectius té unes característiques que van permetre mantenir un espai públic democràtic i afavoridor de la participació informada i de debat dels temes d'interès social i dels propis de la comunitat educativa, com es desprèn d'aquesta proposta educativa integrada, permeable, flexible, d'atenció individualitzada i de diàleg cooperatiu.

Sebas Parra va ser el motor d'un projecte d'escola global que ha anat refent-se al llarg dels trenta anys en que ha estat present al capdavant de l'Escola com a director. Primer calia fer una ruptura amb les pràctiques de la dictadura, que l'administració central pretenia mantenir després de la mort del dictador, per passar després per una nova etapa i ampliar el dret a l'educació a qualsevol nivell –alfabetització, educació de base, graduat escolar...– inclòs l'accés a la universitat i, per últim, afrontar els reptes educatius que representava el canvi de model demogràfic a Espanya i a Catalunya. El resultat final va ser una escola que va sortir de les quatre parets per fer efectiu el dret a l'educació al llarg de tota la vida i que calia qüestionar determinades pràctiques educatives per intentar connectar sistemes: formal, no formal i informal, innovacions, creativitat i flexibilitat. És així, també, que l'Escola d'Adults de Salt ha tingut un bagatge acumulat de projectes i experiències, fruit de col·laborar des dels seus inicis amb iniciatives que han alimentat i orientat l'ideari de l'escola com per exemple:

— L'Escola d'Adults Samba Kubally de Santa Coloma de Farners, nascuda un estiu del 1988, que va ajudar a investigar models d'intervenció de multiculturalitat, que anava més enllà de l'ensenyament de la llengua. L'any 1991 va rebre el premi Miguel Hernández del Ministeri d'Educació i Ciència i una menció honorífica de la UNESCO en l'any de l'Alfabetització.

— L'associació GRAMC (Grups de Recerca i Actuació amb Minories Culturals i treballadors Estrangers), que va néixer per tutoritzar i salvar la Samba Kubally, però que va tenir un efecte multiplicador arreu de les comarques gironines en l'acollida, la formació i la realització de projectes de cooperació al lloc d'origen de les persones nouvingudes. A rel de viure algunes manifestacions xenòfobes i racistes, algunes d'elles institucionalitzades, calia una xarxa de voluntaris i voluntàries treballant amb persones immigrades i autòctones en diferents programes formatius, socials i cooperatius.

— L'activitat docent en els Estudis d'Educació Social de la UdG: “vam tenir l'oportunitat d'elaborar el pla d'estudis de l'assignatura Educació Per-

manent, troncal de la Diplomatura d'Educació Social, impartint la docència des del curs 1993-94 fins al curs 2007-08, com també la tutoria de l'alumnat que ha vingut realitzant el Pràcticum dels Estudis a Nicaragua en una experiència bastant insòlita, per la continuïtat en el temps, el nombre de participants i altres aspectes, i enormement rica en ensenyances, que ha implicat a més de 130 alumnes al llarg de més d'una dècada⁴⁹”.

— La UPA (Universitat Popular i Alternativa), una experiència que va anar del 2001 al 2003 i que va ser una construcció col·lectiva de persones de diferents àmbits i entitats compromeses amb l'educació i el canvi social, que neix alimentada per la convicció que un altre món és possible. Els i les participants rebutjaven la mercantilització del saber, per això ni es pagarà ni es cobrarà per participar en una activitat de la UPA. A nivell pedagògic, l'eix central eren els debats o col·loquis i tendien cap a activitats pràctiques i accions externes. L'intercanvi informatiu, el diàleg pedagògic, la construcció col·lectiva de dossiers, el debat en grup i les publicacions... eren els trets característics per cercar mètodes actius que servissin per estimular les pràctiques i les accions transformadores.

Fem nostres les paraules de Marina Garcés⁵⁰, que ens serveix per concloure aquest apartat:

“L'educació és la pràctica (política) més antiga de la humanitat. El que ens fa humans és que ho hem d'aprendre tot i que mai no deixem d'aprendre. El que educa també aprèn: tots som aprenents. Educar és aprendre a viure junts i aprendre junts a viure. Educar és tractar com a iguals els desiguals, acollir la diferència, no anul·lar-la. L'educador és qui convida a pensar i qui interromp la temptació de la vergonya. Qui dona temps i el comparteix. Educar és voler la llibertat de l'altre, és fer que perdi la mandra i la covardia de ser, d'aprendre. Educar és fer memòria -trencar l'estigmatització de la memòria- i és convidar a imaginar. És l'art de l'existència i l'obrador de la consciència. És entendre la intel·ligència no com una facultat, sinó com un equilibri. No és buscar rendiment, sinó donar acompanyament.”

49 S. Parra, 2007, *L'Escola d'Adults de Salt: una mirada apassionada*. Girona: CCG Edicions.

50 M. Garcés, 2020, *Escola d'aprenents*. Barcelona: Galàxia Gutenberg.

L'educador/educadora i la pedagogia transformadora

L'equip de professorat de l'Escola d'Adults treballava per la consolidació de l'escola, per fer de l'educació de persones adultes un dret reconegut per a tothom, un dret que no distingia entre fronteres ni nacionalitats. El model social i comunicatiu que parlàvem abans proposava unes característiques que configuraven també el paper de l'educand:

- Aprenentatge versus instrucció
- Educació anticipadora, pel canvi, i no adaptadora, de la reproducció
- Valoració dels coneixements i experiències prèvies dels participants
- Vinculació amb el desenvolupament local i comunitari
- Equip de mestres integrat per mestres, educadors socials i altres perfils professionals i diferents col·laboradors/es
- Alumnat considerat com a persones adultes que participen amb cultura pròpia i amb interessos, necessitats, aprenentatges, habilitats i experiències pròpies valuoses
- Organització escolar i curricular flexible i atenta als canvis

En aquest model de centre serà prioritari i clau iniciar un nou model d'acollida. Paulo Freire diu: “*ningú no educa ningú, ningú no s'educa ell sol, les persones s'eduquen en comunió mediatitzats pel món*”. Per tant, es posa mans a l'obra en un canvi d'actituds i valors de l'educador/a.

Es tindran presents diverses recomanacions influents en el quefer de l'escola. Un és Orlando Pineda -educador popular nicaragüenc- que deia: “el monitor, el mestre, l'educador ha de ser fonamentalment un enamorador”; H.A. Giroux –professor nord-americà de la pedagogia crítica- que ens diu que “*l'educador ha de ser un compromès reformador social, un intel·lectual transformador*”; i en Sebas hi afegia que l'educador ha de ser, a més d'un bon tècnic, un militant dels drets humans, de la solidaritat i dels principis i valors de l'educació intercultural.

Hi afegim idees de la filòsofa Marina Garcés en l'assaig “*Escola d'aprenents*”, un llibre de defensa del mestre, dels educadors socials, dels ensenyants en general, que encarnen l'aprenentatge en tot moment, t'ensenyen amb la seva pràctica, amb la seva vida o t'expliquen que totes tenim una relació amb el que sabem i el que no sabem, els que ens ensenyen a no ser éssers passius, clients consumidors i, alhora, dominats per la por de la incertesa i de no saber.

Sebas Parra⁵¹ resumeix en tres les actituds que hauria de compartir qualsevol mestre de persones adultes/educadora:

— *Hauria de tenir una certa simpatia, és a dir una mínima curiositat positiva cap als altres, una gran capacitat d'admetre la diferència i, per tant, de tolerància, un elevat nivell d'optimisme respecte a la sort del món i dels homes i dones que hi viuen, i una alta i provada capacitat crítica i autocrítica o, el que és el mateix, una gran resistència a l'acceptació de mites i consignes.*

— *Hauria de ser molt ferm a l'hora de rebutjar prejudicis que tendeixen a allunyar-lo de la gent que l'envolta, del poble, i fer de la solidaritat un valor permanent i indestructible.*

— *I hauria de compartir un projecte polític i pedagògic clar en favor dels menys afavorits i pel canvi d'estructures que provoquen la seva situació de discriminació o desigualtat.*

Antoni Puigverd, escriptor i poeta gironí, per la celebració dels 25 anys de l'Escola d'Adults (2001) escrivia una crònica a *El País* que va titular “*Un refugio en Salt*”, on descrivia l'esperit del seu professorat i que es podria resumir en que la seva pràctica docent no es redueix a ensenyar tècniques o continguts sense implicar-se en la comprensió crítica de la realitat:

“Capitaneados por Sebas Parra, los profesores de esta escuela son muy raros: no hay manera de verles desanimados o claudicantes. Acogen desde hace años a los alumnos más difíciles y, sin embargo, no pierden ni el humor ni el entusiasmo.

51 S. Parra, 2007, *L'Escola d'Adults de Salt: una mirada apassionada*. Girona: CCG Edicions.

Ahora disfrutan del moderno y bien equipado edificio de Les Bernardes, pero durante estos 25 años las han pasado canutas: peregrinando de local en local, entre la indiferencia o la hostilidad de la Administración, cobijados durante años en los locales de una cooperativa (Delta) y, finalmente, acogidos por la Administración.

A pesar de estas agotadoras batallas, han conservado una virtud que antes se consideraba imprescindible la pasión de enseñar. La vacuna de la vocación les inmuniza contra el virus depresivo que diezma a enseñantes de toda clase y condición.

Estos raros maestros creen que hay que educar para la esperanza, creen que los sueños no son menos útiles que la formación técnica y científica, creen que la función principal del pedagogo es ayudar a quitar el velo que cubre la realidad y creen que sólo está en condiciones de enseñar el que está dispuesto a aprender de sus alumnos.”.

Nosaltres ho resumiríem dient que, en una escola de persones adultes, l'educador o educadora hi ha d'anar amb passió, treballar amb compromís i lluitar al costat dels dèbils i exclosos, i per desocultar la realitat.

Pla Local d'Acollida i Formació “Fem un Salt solidari”

Aquest serà l'últim projecte de l'Escola d'Adults coordinat per Sebas Parra. Com hem dit, l'Escola s'ha caracteritzat per estar sempre atenta als canvis socials i polítics, per això es va anar adaptant a les noves realitats que varen marcar un nou ritme al poble i a la societat saltenca.

Entre els anys 2000 i 2005 es varen empadronar a l'Ajuntament de Salt 9.000 persones procedents de 77 estats diferents i això representava més de la tercera part d'una població de 29.000 habitants i, segons el recull de les inscripcions de l'Escola, aquestes persones representaven el 70% del total de més de 700 persones demandants de formació, que parlaven unes 80 llengües, a part de l'anglès i el francès, llengües de la colonització de molts països...

Sebas Parra i Natalia Zaro presentant el Pla local d'acollida i formació "Fem un Salt solidari" (2003)

Aquesta nova realitat de veïnatge, així com del canvi en les demandes de formació, va suposar un nou repte que l'escola havia d'assumir; per això es va refer i aprovar un nou Projecte Educatiu (1999-2000) on el model social i sobretot el comunitari tindria una funció principal. Aquest nou projecte no pivotaria només en el model escolar, que és el que pretenia l'administració educativa i la inspecció tècnica. Aquest nou desafiament en l'enfoc pedagògic de l'Escola acabarà amb la destitució d'en Sebas i de l'equip directiu.

El primer repte del nou Projecte Educatiu fou el de fer realitat l'exercici del dret a l'educació, sobretot facilitant la millora de les competències lingüístiques en llengua catalana a les persones nouvingudes, parlants de múltiples llengües, així com posant també l'esforç en l'alfabetització funcional.

El segon repte, buscar la relació respectuosa i la cohesió social de tota la població saltenca amb un pla de treball comunitari.

El bagatge dels 25 anys d'escola que ja portàvem amb els diferents projectes i sobretot la posada en marxa de l'Escola Africana d'Adults Samba Kubally a Santa Coloma de Farners, on vàrem investigar noves maneres i estratègies per ajudar aquests nous demandants de formació a ser competents per desenvolupar-se en la nova societat en que havien decidit establir-se, ens hi van ajudar.

Aquest nou projecte el vàrem anomenar "*Pla local d'acollida i formació "Fem un Salt solidari"*".

Aquest Pla va pretendre organitzar l'acollida i la formació de 700 persones nouvingudes de diferents països, 500 d'elles en grups o cercles de conversa, per la qual cosa calia fer una capacitació a 100 joves voluntàries, que a més a més serien facilitadores i promourien les relacions interculturals especialment amb la població jove del poble. Això va consistir en: lliguetes de futbol, treball a les places, excursions, espais per compartir música...

Un paper fonamental en el desenvolupament comunitari el varen tenir les diferents entitats esportives, culturals i associatives per tal de

generar coneixement mutu. L'objectiu fou el de crear cohesió social per prevenir el racisme i la xenofòbia. Aquesta fou la finalitat i el gran repte del *Pla local*.

En quant als continguts formatius que es desenvoluparen en petits grups amb dos facilitadors, vam pensar que s'havien de centrar en tres àmbits: ciutadania, salut i treball, i aquests àmbits serien presentats gràficament amb làmines, on estan impreses amb dibuixos les accions de cada àmbit, així com material audiovisual en format CD, que van ser de gran ajuda a les facilitadores i monitors que dinamitzaven els cercles de conversa.

No va ser gens fàcil portar aquest Pla a terme, ja que primer feia falta que hi hagués col·laboració institucional, per la qual cosa el compromís de professors i professors de la UdG amb el Pla va obrir el diàleg difícil i complicat d'acceptar pel color polític de l'Ajuntament de Salt i per les burocràcies tècniques, administratives i de línia pedagògica i escolar del Departament de Benestar i Família, del qual depenien administrativament, com totes les escoles d'adults de Catalunya.

Malgrat tot, el 18 d'octubre del 2002 és va signar un conveni amb el Departament de Benestar i Família, l'Ajuntament de Salt i el rector de la UdG per posar en marxa la primera part del Pla, que va tenir dues fases: preparació del Pla (30-9-02 a 14-1-03) i execució del Pla fins al juny del 2003.

Després de l'avaluació del primer període, en el qual la Facultat d'Educació i Psicologia de la UdG hi va tenir un paper fonamental, i havent pres nota de les debilitats i fortaleces, es va afirmar com a conclusió que l'experiència era enormement positiva i que calia desenvolupar la segona part per tal de consolidar l'experiència, i fou així com el Departament de Benestar i Família va decidir continuar finançant el projecte durant el curs 2003-2004.

En aquest nou període és va fer palesa la resistència i la nul·la col·laboració, l'hostilitat i el menyspreu de l'equip de govern de l'Ajuntament, en paraules d'en Sebas.

Però, malgrat tot, vam seguir somniant que el Pla seria possible i tindria vida, i que calia continuar enamorant més voluntàries i voluntaris. Al final de la segona capacítació de les voluntàries facilitadores/monitoreres, en Sebas va adreçar-se d'aquesta manera als joves⁵²:

*Molta gent a Salt i arreu ens observa...
 Alguns esperen veure fracassar el projecte,
 veure derrotada la utopia, veure resignada i submissa la gent jove...
 Però no em refereixo a aquesta mena de gent.
 Parlo de la gent que ens observa perquè amb la nostra feina en el Pla
 portem l'esperança de molta gent treballadora,
 de moltes persones immigrades, humils, privades de drets.
 I, com que portem l'esperança d'aquestes persones, no podem fracassar:
 Per això farem les coses ben fetes,
 per això farem una bona feina en aquest Pla local de formació
 d'adults de Salt.
 Per això farem un Salt solidari malgrat el temps en què vivim ara.
 Per això farem que rebroti i es multipliqui l'esperança que portem de
 la gent treballadora, que puguin ser possibles els somnis somniats per la
 gent treballadora...*

Som joves i ho podem fer.

Ho volem fer

I HO FAREM...

A l'hostilitat i el menyspreu des de l'equip de govern del l'Ajuntament s'hi afegirà també l'hostilitat dels responsables locals del Departament de Benestar i Família, així com de la Direcció General del Departament i de la inspecció educativa, a més dels retards constants del seu finançament.

Tot plegat va fer insostenible la continuïtat del Pla i això va provocar la fi del somni que va ser realitat.

52 S. Parra, 2007, *L'Escola d'Adults de Salt: una mirada apassionada*. Girona: CCG Edicions.

“El problema era que no encaixem”. Un final no desitjat

Escriu en Sebas⁵³:

“Amb motiu d’una visita a Girona del Director General de qui depenia la Formació de persones adultes, el director dels Serveis d’Educació ens va convidar a en Joan Colomer, cap d’estudis, i a mi mateix, com a director del centre, a explicar-li la nostra experiència i els motius que provocaven el conflicte crònic entre l’Escola i el Departament. Durant mitja hora, lògicament el temps era limitat, vaig fer una síntesi dels trenta anys de la nostra història, de les característiques demogràfiques de la Vila de Salt i les seves necessitats i reptes formatius, del model social i comunitari, flexible i adaptat a les demandes locals que ens caracteritzava. I, naturalment, li vaig fer notar la contradicció de no rebre cap suport del Departament, tot al contrari, estàvem dolguts pel tracte que se’ns donava, quan eren molts els reconeixements i guardons externs i la consideració general que a Salt dúiem a terme una bona pràctica en l’àmbit de l’acollida, la formació i l’educació de les persones adultes. He de reconèixer que em vaig sentir escoltat amb atenció. Amb l’atenció, però, de qui té el poder i, generalment també, creu que té l’explicació.

...Una frase, que no recordo si és textual com la va dir el Director General per a contestar-nos davant l’explicació del model social que defensàvem per a l’Escola d’Adults de Salt, va ser: el problema que veig és un problema d’encaix, és que aquest model no encaixa en el Departament. La paraula «encaix» la recordo perfectament i amb en Joan hem tingut ocasió de recordar-la més d’una vegada... encaix... Crec que el Director General l’encertava plenament en el seu diagnòstic. De fet, la nostra voluntat de diàleg amb el poble, o de dialogar primer amb el poble i després amb l’Administració, implica o ha implicat històricament, en una societat com la nostra, no encaixar en el Departament, i potser en el sistema. Però en Sebas va preguntar, abans de marxar de la reunió, si una bona pràctica educativa (doncs teníem reco-

53 S. Parra, 2007, *L’Escola d’Adults de Salt: una mirada apassionada*. Girona: CCG Edicions.

neixements i guardons) no encaixa en el Departament d'Educació, l'haviem d'anar a buscar al Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca, per veure si aquí hi encaixava”.

Escriu també en Sebas⁵⁴: “Així les coses, l'últim trimestre d'aquest 2004 va ser un continu i infructuós trucar portes, sol·licitar entrevistes, parlar del Pla i el seu futur i refer una lectura del món dels suports del Pla, que ens va portar a abandonar per voluntat política, en no voler finançar el pagament de les dues educadores socials contractades i que, per fer front al seu salari, vàrem haver de gestionar una pòlissa de crèdit a títol personal d'en Sebas i d'en Joan Colomer, cap d'estudis.”

El gran esforç que va representar aguantar el Pla va provocar que en Sebas presentés una primera carta de dimissió el 2005 i una segona el 2006, que rebé per contesta la destitució de l'equip directiu per part de la Inspecció Tècnica del Departament d'Educació i el nou destí d'en Sebas i d'en Joan a l'Escola d'Adults de Girona, on van ser rebuts amb la complicitat i solidaritat que calia.

Una vegada més en Sebas ens regala un passatge del llibre d'Eduardo Galeano “*Patatas arriba. La escuela del mundo al revés*”, i el titula:

“Com si fos un comiat...”

El mundo al revés premia al revés: desprecia la honestidad, castiga el trabajo, recompensa la falta de escrúpulos y alimenta el canibalismo... El mundo al revés nos enseña a padecer la realidad en lugar de cambiarla, a olvidar el pasado en lugar de escucharlo y aceptar el futuro en lugar de imaginarlo: así practica el crimen y así lo recomienda. En su escuela, escuela del crimen, son obligatorias las clases de impotencia, amnesia y resignación. Pero está visto que no hay desgracia sin gracia, ni cara que no tenga su contracara, ni desaliento que no busque su aliento. Ni tampoco hay escuela que no encuentre su contra escuela...”

Xavier Besalú, referenciant el llibre d'en Sebas “*L'escola d'adults de Salt: una mirada apassionada*”, diu: “Una de les conseqüències de la liquida-

54 S. Parra, 2007, *L'Escola d'Adults de Salt: una mirada apassionada*. Girona: CCG Edicions.

ció del Pla Local va ser la desocultació de la realitat, que diria Paulo Freire: tornar a constatar que el model català de formació de persones adultes no pot, ni segurament vol, assumir les conseqüències de la quantitat, la qualitat i la velocitat de les noves migracions i que, per fer front a aquest repte, es requereixen respostes d'estratègies metodològiques i estructures innovadores i flexibles com l'assajada a Salt”.

I així va ser...

Quan una cosa molesta se l'aparta... i també en educació s'han apartat i es fan callar moltes propostes que desperten passió, compromís i utopia i que, amb resultats avaluats, tenen i han tingut èxit.

La tornada de les escoles d'adults als models escolars era ja un fet i, en aquest context, el sistema no podia suportar la continuació de certs projectes i les crítiques que alimentaven. Era la “normalització” de l'EPA catalana. A les comarques gironines la supervivència de l'eix alternatiu Salt-Girona representava una anomalia que calia afrontar. I així ho van fer.

Manel Mesquita⁵⁵, periodista i amic d'en Sebas, relata: “*Més de 30 anys al servei del poble tenia un pòsit de tristesa: Sebas Parra i Joan Colomer es veien obligats a deixar l'equip directiu de l'escola del seu cor.. Queda el llibre “L'escola d'adults de Salt: una mirada apassionada”, i el que ens explica i hi batega”.*

L'educació per a adults ha deixat de ser notícia. I és comprensible. El que era notícia era la lluita, la resistència, els episodis que es feien visibles. Ara, les escoles d'adults només generen notícies quan obren les matrícules, a part d'algun embolic concret. No en culparíem els periodistes, simplement és difícil que una acadèmia (un model instructiu com és el que es vol des del Departament d'Educació) generi notícies.

55 M. Mesquita, 2007, *L'Escola d'Adults, tota una lliçó a Salt*. Revista de Girona núm. 242.

Sebas Parra i la internacionalització

La lluita contra l'analfabetisme

“HE VISTO EN ESTA PATRIA HOMBRES Y MUJERES dar la sangre y también muchos jóvenes para construir un mundo de paz en una patria liberada... pero también he visto como otros hombres de otros países llegaron a esta patria y dieron su vida por esta tierra de volcanes... pero también tenemos a Sebas Parra que no lo hizo con las armas sino con el don de la palabra, con el apostolado de la pedagogía, con el amor hacia este pueblo... Sebas siempre decía que Nicaragua era su segunda patria y demostró siempre su profundo amor a la alfabetización del mundo...⁵⁶”.

De la consciència local a la consciència internacionalista

La polièdrica personalitat ideològica de Sebas Parra, atès el seu interès i implicació en diverses lluites reivindicatives pels drets humans, tant a l'àmbit local com internacional, resulta complexa i molt exemplar. Una personalitat construïda des d'una estructura concèntrica formada per tres nivells que es gesten com a fruit de les experiències viscudes o d'influències de persones. Les tres estructures configuradores de la seva identitat conceptual serien, a grans trets: la conscienciació social, la conscienciació educativa i la conscienciació internacionalista.

56 Orlando Pineda, 2023: *Video en memoria de Sebas Parra*: <https://drive.google.com/file/d/10pBt2UnR3A9R2L9G-h-xoc9aU1aV8e82/view>

Les dues primeres es desenvoluparen de manera quasi paral·lela, si bé la social ho fou en primera instància, tot influint claríssimament en l'educativa, de manera que, des d'un bon inici, el binomi educació-política deixa de ser-ho per esdevenir una unitat indestriable. Serà la consciència internacionalista l'última construcció identitària i serà feta sobre els fonaments de les altres dues conscienciacions, generant-se una unitat total en la qual resulta ja difícil destriar-ne les parts.

En el camí de la descoberta conceptual socioeducativa que l'educació és compromís polític, diversos fets i experiències de vida i de persones li conformaren la construcció de la seva cosmovisió ideològica. Sempre va tenir clar que la vivència emocional viscuda en la seva infància, en la qual va veure el maltractament que la guàrdia civil feia a un obrer del seu poble, Socuéllamos, quan l'apallissaren simplement per recollir ceps, per poder fer foc, per tal que la seva família pogués escalfar-se, va ser un factor cabdal per desvetllar-li la consciència social davant la injustícia i l'explotació del poder polític o econòmic sobre les classes obreres. Altrament, el seu interès per l'alfabetització és derivat de la demanda que li va fer el seu mestre empíric, Don José Julián, quan només tenia nou anys, per tal que ajudés a persones adultes del poble a aprendre a llegir, escriure i a fer càlculs. Aquesta demanda fou el desllorigador per descobrir la importància de l'educació i la necessitat de l'alfabetització, o sigui que fou el desvetllament del què podríem denominar la seva consciència pedagògica.

Les petges marcades al llarg de la seva joventut en l'àmbit laboral li descobriren les lluites obreres que personalment viurà en primera línia, situacions que aniran forjant-lo i intensificant la seva consciència socio-política. Serà, però, a l'arribar a Girona que les circumstàncies el portaran, per necessitat, a viure amb intensitat la conscienciació pedagògica.

La seva integració com a mestre a l'Escola d'Adults de Salt, després d'haver estat empresonat (1976) per repartir *octavilles* sobre el Primer de Maig, el seu procés d'autoformació i capacitació personal per fer de mestre d'adults el portarà a la descoberta de Paulo Freire. En aquest procés

formatiu va assistir a unes sessions que un grup d'objectors de consciència feien en el barri de Torre Gironella i Torre Alfons XII, on es treballava a partir de reflexions fetes sobre el llibre *Pedagogia de l'oprimit*, descoberta que marcarà una fita clau en la seva vida i concepció de compromís educatiu.

Al llarg dels anys, l'acció que desenvolupa professionalment a Salt està plenament compromesa amb l'objectiu de potenciar una educació crítica i alliberadora, procés que viurà a través d'una evolució que passarà del compromís inicial establert amb les persones assistents a l'escola d'adults, al compromís amb la ciutat i amb altres poblacions. Aquesta fase seria el que podríem catalogar com a estadi de conscienciació local.

Durant aquesta etapa, Nicaragua viu la revolució sandinista que farà caure el règim de Somoza i portarà el *Frente Sandinista de Liberación Nacional* a ocupar el govern el qual, preocupat per l'alt índex d'analfabetisme, iniciarà amb la *Gran Cruzada Nacional de Alfabetización*⁵⁷ (1980) la lluita contra aquest dèficit cultural que afectava més del 50% de la població...

L'experiència que en Sebas viurà a Nicaragua en la campanya d'alfabetització a Palacagüina (2002), participant com a brigadista dins la "Brigada Rafael Farré", el posarà en contacte directe amb la pedagogia del *maestro Pineda*. La pràctica que s'aplica en l'alfabetització, seguint l'orientació metodològica del seu responsable, Orlando Pineda, permetrà que en Sebas assimili ràpidament l'essència de la *Pedagogía de l'Amor* i tindrà molt clar –si bé ja l'hi tenia– que l'analfabetisme no es resol a través de l'educació implementada i impartida en centres d'educació, sinó que implica i necessita sortir al carrer, i que es fa imprescindible enamorar els joves en aquest compromís. Aquests paràmetres seran la clau de volta i els fonaments sobre els quals es construirà el Pla d'Alfabetització de Salt

57 La *Gran Cruzada Nacional de Alfabetización* va començar el 23 de març de 1980 i va aconseguir en un sol any reduir l'analfabetisme del 50,8% al 12%. Fou un moviment de masses en el que hi participaren més de 60.000 voluntaris que incidiren en tots els racons del país. El 1981 obtingué el reconeixement de la UNESCO.

(2004), projecte que serà l'exemple més patent d'aquesta visió integradora que va configurant en el seu ideari i que posa en evidència aquest nou estadi evolutiu on la filosofia freireana i l'orlandiana es fusionen.

La importància d'ajudar a transformar la joventut l'impulsarà a organitzar brigades de cooperació amb Nicaragua per tal que l'experiència que visquin els i les joves brigadistes els ajudi en la seva transformació personal.

Seguint Freire, en Sebas tindrà clar que l'educació té l'obligació de treballar per desocultar la injustícia social i la manipulació que aplica el poder polític-econòmic o la por a la violència que pot utilitzar amb les seves forces d'ordre públic o amb la seva legislació repressiva; actuacions que permeten tenir controlada la societat tot generant així un analfabetisme polític que allunyi al poble de la conscienciació de la seva realitat, tal com ho sintetitza Orlando Pineda: *I també ensenyeu-los a llegir*⁵⁸... *a llegir el seu entorn polític, a identificar bé qui estima el poble i qui fa sofrir al poble, a millorar el seu entorn ecològic, el seu entorn de salut, de producció, d'educació, de drets i de memòria*⁵⁹. O Freire, quan diu: *Quan s'educa, cal tenir clar a favor de què i de qui s'educa i en contra de què i de qui s'educa*⁶⁰. Per fer front a aquestes situacions d'injustícia es fa imprescindible una educació crítica i dialògica i alhora de compromís. Implica lluitar al carrer i fer-ho al costat dels sectors més desatesos. L'alfabetització només es fa efectiva i real quan el procés educatiu entra al carrer, als barris, i en tots els àmbits i sectors de la ciutat o del territori.

La comunió espiritual amb Orlando Pineda Flores, *el maestro Pineda*, i l'interès per la seva visió educativa, neix ja el 1990, coincidint amb el moment que el *Frente Sandinista de Liberación Nacional* (FSLN) perd les eleccions, resultat que fa que Orlando Pineda renunciï i deixi el govern i que el 26 de novembre de 1990 creï l'*Asociación de Educación Popular Carlos Fonseca Amador* (AEPFCFA) per seguir treballant amb l'objectiu de

58 "I ensenyeu-los a llegir" era una frase que utilitzava Carlos Fonseca Amador, líder del Frente Sandinista, per defensava la necessitat que la revolució havia de servir també per portar la cultura al poble.

59 Pineda, O., 1999, *Pedagogía del Amor en Nicaragua*. Managua: AEPFCFA..

60 Freire, P., *Pedagogía de l'Oprimido*. Xàtiva: Edicions del CREC.

convertir Nicaragua en un país lliure d'analfabetisme. Davant el fet que la UNESCO el declari "Any Internacional de l'Alfabetització", un grup mestres d'adults de diversos centres de Catalunya tradueixen al català la revista nicaragüenca *El tayacán*⁶¹, on s'explica què és l'educació popular des de la perspectiva de l'alfabetització portada a terme durant la *Gran Cruzada Nacional de Alfabetització*. En la revista hi apareixen escrits signats per Orlando Pineda, aleshores gens conegut, que els impacten profundament: *El més important per educar, el més important per alfabetitzar, no són les tècniques ni els materials ni les metodologies. Hi ha qui creu que sí que són molt importants, i no, el més important és saber enamorar i saber enamorar vol dir estar al costat del obrers, recollir amb ells la milpa (blat de moro), parlar el seu mateix llenguatge, estimar als obrers...*⁶². Aquestes reflexions els portaran a iniciar processos renovadors en les seves praxis educatives.

Deixar constància documental de qualsevol acció o presa de decisions sempre fou un hàbit i un procediment de treball utilitzat per en Sebas, i aquesta dèria fou un dels elements impulsors de la seva consciència internacionalista. Es constata en els blogs i webs de les entitats i institucions en les que s'implicà (GRAMC, AEPCFA, PNLA, NPF⁶³...) i en els seus múltiples articles en diaris i revistes per tal de deixar constància i ser un element de difusió educativa. Serà, però, especialment a partir de la relació que estableix amb la Guerrilla Comunicacional quan s'intensificarà aquesta direccionalitat comunicativa aplicada ara al món de la imatge.

L'agermanament establert amb Nicaragua en la seva voluntat de superar l'analfabetisme es convertirà en un compromís personal i familiar, motiu pel qual farà que la seva relació amb l'AEPCFA, i especialment amb l'Orlando, es converteixi en mostra exquisida del que genera i crea entre les persones la pedagogia de l'amor.

61 Fou publicat el 23 de març de 1988 en el 8è aniversari de l'inici de la CNA.

62 Bouis, P., 2003, *Sebas Parra i Nuño. Aproximació biogràfica*. Barcelona: Rosa Sensat i Mestres 68, pàg. 63.

63 GRAMC: Grups de Recerca i Actuació amb Minories Culturals i Treballadors Estrangers; AEPCFA: Asociación de Educación Popular Carlos Fonseca Amador; PNLA: Plataforma per una Nicaragua Lliure d'Analfabetisme; NPF: Nucli Paulo Freire.

Cronologia de les accions de cooperació educativa a Nicaragua

Les primeres passes de Sebas Parra en relació a la cooperació educativa internacional es produeixen acompanyat de Jaume Soler i Pastells, que era alcalde d'Arbúcies, conegut amb el sobrenom de Nic, i de Salvador Sunyer i Aimeric⁶⁴, entre altres persones, que participaren en les reunions per crear el Fons Català per a la Cooperació al Desenvolupament (FCCD). Finalment el 5 de juliol de 1986, el Fons es va crear a Salt.

Al llarg del procés de fundació i primeres passes del Fons Català, en Sebas es retroba amb Orlando Pineda, ja que en Nic tenia contactes amb la Campanya d'Alfabetització de Nicaragua, una campanya molt semblant a la que en el seu moment es va fer a Cuba.

No es pot entendre el paper d'en Sebas a la *Cruzada* i les diverses campanyes que es varen dur a terme sense l'Orlando. En Sebas va conèixer la feina que estava fent aquest educador a través de l'AEPCFA a Catalunya i, en particular, de la coneixença que tenia amb el mestre d'adults Rafael Farré, que havia treballat al Departament de Benestar Social i del qual depenia en aquells anys l'Educació d'Adults. Farré havia estat a Nicaragua i també havia conegut l'Orlando.

L'establiment del llaç d'agermanament Salt-Quilalí (1989), promogut des del FCCD, farà que en Sebas, amb Salvador Sunyer, creïn la contrapart saltenca del Fons, fet que el portarà a interessar-se profundament per Nicaragua, país i societat que sempre l'havien atret, arran de la revolució popular portada a terme pel *Frente Sandinista de Liberación Nacional* (juliol de 1979 a febrer de 1990), igual que abans ho havien estat la revolució cubana de Fidel Castro o la lluita del Vietnam contra els Estats Units.

A través de l'AEPCFA de Catalunya, que té per objectiu donar a conèixer i ajudar el procés d'alfabetització de Nicaragua, Orlando Pineda

64 Salvador Sunyer i Aimeric (1924-2017): Professor de català, escriptor i poeta. Fou alcalde de Salt (1983-1991), diputat i senador.(1977-79) per Entesa dels Catalans Fou guardonat amb el Premi Mestres 68 i amb la Creu de Sant Jordi de la Generalitat (1994). Fou president del Fons Català de Cooperació al Desenvolupament (1996). Avui un institut de Salt porta el seu nom.

Sebas Parra i Orlando Pineda (segon per l'esquerra) i la resta de l'equip de l'AEPCFA a Girona

farà una conferència a l'Escola de Mestres de Girona i allà en Sebas i en Joan Colomer entren per primera vegada en contacte personal amb ell. Des de l'Escola d'Adults de Salt, i amb en Sebas al capdavant, es potenciarà la creació de l'AEPCFA a Girona l'any 1993 i el 1994, a Arbúcies, la del Comitè de Solidaritat Europeu per donar a conèixer i treballar per l'alfabetització a Nicaragua.

Serà, però, fruit de l'organització dels actes del 25è aniversari de l'Escola d'Adults de Salt (2001) que es convidà Orlando Pineda a participar en aquesta commemoració. En la visita que es farà a Arbúcies, poble agermanat amb Palacagiüina, es concreta la demanda de l'alcalde Jaume Soler (Nic), que alhora és president del Fons Català, que des de l'AEPCFA es planifiqui una campanya d'alfabetització a Palacagiüina, proposta que l'Orlando accepta amb molta satisfacció. A partir d'aquest moment s'intensifica el contacte i, amb això, l'aprofundiment en el coneixement de la seva *Pedagogia del Amor*, de manera que l'Orlando com a persona i com a conviccions filosòfiques-pedagògiques marcaran en Sebas de ma-

nera ja inesborrable, naixent així una nova etapa en la configuració de la seva identitat ideològica i personal.

La relació i coneixença feta amb l'Orlando farà que en Sebas s'impliqui intensament en el procés d'alfabetització de Nicaragua, motiu pel qual hi viatjarà vint-i-quatre vegades per participar en diverses campanyes. La primera serà en l'alfabetització de Palacagüina (2002), on coordinarà la *Comisión de Verificación*, formada per mestres de Catalunya i tècnics de la Diputació i de l'Ajuntament de Girona, que el 23 d'agost de 2004 declararà Palacagüina "lliure d'analfabetisme". Seguiran altres viatges participant en campanyes d'alfabetització a Nueva Segovia i els últims viatges seran per ser present en l'alfabetització de les comunitats rurals de la Costa Atlàntica caribenya de Rama Cay (2005-2010) i de Waspan-Río Coco, on tindrà cura d'organitzar i coordinar la *Comisión de Verificación*, que en fa el corresponent procés diagnòstic i el control en els 101 municipis on ha incidit la campanya, per constatar l'alfabetització dels seus habitants i declarar aquest territori "lliure d'analfabetisme". El 2015 participarà en la celebració del 35è aniversari de la *Gran Cruzada* i la declaració feta a Managua per part del president Daniel Ortega, avalada per la UNESCO, de certificar que Nicaragua⁶⁵ era ja "un país lliure d'analfabetisme"⁶⁶.

Aquesta empenta alfabetitzadora també es veurà enriquida per les aportacions econòmiques que arriben del FCCD, gràcies a les gestions que en Sebas i els seus col·laboradors van fer.

La importància d'ajudar a transformar la joventut l'impulsarà a organitzar brigades de cooperació a Nicaragua, amb l'objectiu que l'experiència que visquin els/les brigadistes, i de manera especial el jovent, els ajudi a la transformació personal. Ho farà tant des de la Comissió d'Agermanament Salt-Quilalí (de 1990 a 2004), des d'on se'n faran 14, amb la participació de més de 200 persones, com des dels Estudis

65 Nicaragua se sumava a Cuba (1961), Venezuela (2005) i Bolívia (2008) com el quart país de l'Amèrica Llatina lliure d'analfabetisme.

66 El reconeixement per la UNESCO exigeix que l'índex d'analfabetisme estigui per sota del 5%. L'avaluació de 2015 indicava que a Nicaragua era un 3,86% de la població.

d'Educació Social de la UdG (des del curs 1995-96 al 2006-07), on es formaran 12 brigades, amb la participació de 160 estudiants, o des de l'AEPCFA i l'Institut Paulo Freire que, del 2007 al 2015, n'organitzà 7, que participaran en el projecte d'alfabetització a la Costa Atlàntica, utilitzant el mètode *Yo sí puedo*, entre elles la Brigada CN30⁶⁷, el 2010, i la Brigada CNA35, de 33 brigadistes, que fou l'última.

Per aquesta estima i implicació amb Nicaragua, ja el 2005, l'alcaldia de Managua i, en nom de *l'Asociación Nicaragüense de Alcaldes Democráticos* (ANAD), nomena en Sebas com al seu representant a nivell internacional, amb l'objectiu que els representi davant totes les institucions i defensi i gestioni tots els projectes.

Les tasques d'en Sebas i col·laboradors més pròxims no van ser per fer d'educadors. Nicaragua ja tenia el seu mètode i materials educatius. La seva feina va ser fer d'ambaixadors com a europeus que els donen suport, en una qüestió molt important: aconseguir que els alcaldes de les diferents poblacions nicaragüenques vegin la feina de l'Orlando com un projecte seriós, que compta amb el suport d'uns estrangers que representen entitats i institucions europees, que avalaven les campanyes d'alfabetització. El missatge es pot resumir de la manera següent: “el món està mirant amb interès la tasca alfabetitzadora que esteu fent i nosaltres som un exemple d'aquest interès”.

Per en Sebas l'experiència alfabetitzadora va ser *bestial*: veure la dedicació i els esforços dels mestres, i altres persones que no ho eren, per alfabetitzar i aconseguir amb molt pocs recursos que la taxa d'analfabetis-

67 La CN30 tenia els següents objectius:

- 1.- Conèixer la realitat de Nicaragua, especialment les comunitats mískites del Río Coco-Wangki, RAAN (*Región Autónoma de la Costa Caribe Norte*).
- 2.- Conèixer la situació de l'alfabetització i postalfabetització a Nicaragua i a la RAAN.
- 3.- Conèixer l'aplicació del mètode audiovisual *Yo, sí puedo* en les comunitats indígenes de la RAAN en el marc de la *Pedagogia de l'Amor* i l'Educació Popular.
- 4.- Col·laborar en la recollida d'informacions i en la validació dels processos alfabetitzadors.
- 5.- Participar en la Caravana del Amor i activitats relacionades amb la celebració del XXXè Aniversari de la *Cruzada Nacional de Alfabetización de Nicaragua*.
- 6.- Conèixer el Centre Medicinal i l'Escola Campesina de San Francisco Libre.
- 7.- Conèixer el Museu de l'Alfabetització de l'AEPCFA.

me es redueixi de forma tan important, fa que senti una gran admiració per les persones implicades i per viure una experiència que en els darrers anys no es vivia al Centre de Formació d'Adults de Salt.

El 2005, assistint al Congrés Mundial d'Alfabetització celebrat a L'Havana⁶⁸, juntament amb Joan Colomer i Orlando Pineda, conegueren el projecte d'alfabetització *Yo, sí puedo*⁶⁹, capitanejat i dissenyat per la pedagoga cubana Leonela Relys (1947-2015), que ha permès alfabetitzar més de deu milions de persones arreu del món. En aquesta estada a l'Havana també s'aconseguirà material educatiu i de suport per a les Campanyes d'Alfabetització de Nicaragua.

Conjuntament amb Orlando Pineda, i per tal de portar a terme el projecte d'alfabetització *Yo, sí puedo* a les comunitats de la zona atlàntica de Nicaragua (2005-2010), es crearà la Plataforma per una Nicaragua Lliure d'Analfabetisme (PNLA) de la que en Sebas en serà l'ànima. El 2006 efectuarà la seva sessió constitutiva a Girona, on s'estructurarà la *Red de Sí Puedo*, amb assistència de representacions universitàries, ajuntaments, FCCD i ONGs, fruit de la qual, el 2007, es crearà la *Red Universitaria*⁷⁰, que donaran suport i recolzament a la Campanya d'Alfabetització a Nicaragua, planificada en tres fases:

La primera, del 23 de març al 23 d'agost de 2005, en la que es portaria a terme la Campanya d'Alfabetització '2005, en la que caldria aconseguir declarar Niquinohomo com a "territori lliure d'analfabetisme". Paral·lelament es celebraria i organitzaria el XXV aniversari de la CNA. També en aquesta fase es treballaria capacitant mestres populars UNAN-UdG, que portarien a terme el desenvolupament de la segona fase, i per

68 Del 31 de gener al 4 de febrer. En aquest congrés es signà l'acord de cooperació i cessió per part de Cuba de tot el material necessari per portar a terme el mètode *Yo, sí puedo* a Nicaragua.

69 Es va crear el 2001 i el primer lloc on s'experimentà fou a Haití. Entre 2006 i 2016 el mètode es va expandir pel món i va permetre alfabetitzar més de deu milions de persones de trenta països, entre els quals Cuba, Argentina, Venezuela, Mèxic, Equador, Bolívia, Guatemala, Nicaragua, Haití i Colòmbia. Consta de 65 lliçons estructurades en tres etapes: ensinistrament, aprenentatge de la lecto-escritura i consolidació. Es fa a través de tres procediments: escoltar i veure (audició i vista); escoltar i llegir (audició i llibre); i escoltar i escriure (audició i llapis).

70 S'hi integraran 19 universitats, 14 espanyoles i 5 nicaragüenques.

aconseguir els convenis necessaris de cooperació per desenvolupar el projecte del programa *Yo, sí puedo*, i elaboració del pla logístic.

La segona, del 23 d'agost de 2005 al 23 d'agost de 2006. En ella es fa el pilotatge del programa *Yo, sí puedo* en els municipis de Diriamba, Juigalpa, Estelí i Somoto i la posterior ampliació a Managua, León, Ciudad Sandino, Mateare, Ticuantepe, Tipitapa, El Crucero, Masatepe, Bonanza i San Carlos.

El 10 de gener de 2006 l'AEPCFA i el Ministeri d'Educació, Cultura i Esports, firmaren un conveni per portar a terme un Pla Nacional d'Alfabetització i donar-l'hi continuïtat per tal que es pogués aconseguir el reconeixement de la UNESCO declarant Nicaragua com a “país lliure d'analfabetisme”, reconeixement que es va aconseguir el 2015.

— La tercera, del 23 d'agost de 2006 al 23 d'agost de 2007. Generalització del programa *Yo, sí puedo* a la resta de municipis. Després d'avaluar-ne els resultats⁷¹ per part d'una comissió tècnica, fer des de l'AEPCFA la declaració de “Nicaragua, territori lliure d'analfabetisme”. També en aquesta fase es porta a terme el seguiment dels resultats obtinguts.

El 2012, amb el lliurament del premi Mestres 68 a Lionela Relys i al seu mètode d'alfabetització *Yo, sí puedo*, s'estableix un lligam personal i amb Juli Suárez, de la Guerrilla Comunicacional, es planifica l'edició del documental *Leo a la vida*, que els portarà a Cuba per a la seva realització. Per a la creació d'alguns altres documentals viatjaran a Cuba, Bolívia i Venezuela. Amb l'objectiu de deixar constància històrica, a través de la documentació visual, del procés d'alfabetització, en Sebas comptarà amb la inestimable ajuda de Pep Caballé i Llobet amb qui elaboraren *La revolución tiene todas las vocales* (2012), en motiu del 25è aniversari de l'agermanament Girona-Bluefields, vídeo en que es fa una síntesi del procés d'alfabetització des de la *Gran Cruzada* de 1980 a la declaració el 2010 de “Nicaragua lliure d'analfabetisme”.

71 La població atesa en el pilotatge fou de 2.029 persones analfabetes, 1.278 dones i 751 homes, pertanyents a un total de 253 espais coordinats per un facilitador o facilitadora.

Cooperació és compromís internacionalista i integració amorosa

L'experiència viscuda a Nicaragua clarificarà la seva visió del profund sentit de la cooperació solidària, que sovint s'ha convertit en una mena de turisme solidari per anar a veure "espectacles socials" derivats de la diferenciació cultural i hàbits de vida del quart món. La cooperació educativa cal entendre-la com una aportació a la permanent lluita humana vers l'alliberament i la justícia social, tal i com ens recorda Freire quan indica la necessitat d'actuar i prendre partit a favor dels oprimits, ja que voler ser neutral és posar-se inconscientment a favor dels opressors.

Educar ha esdevingut sempre una tasca d'adaptar individus a uns determinats paràmetres que defineixen una societat específica i, doncs, ha significat un procés al servei d'una determinada realitat estructurada sota unes concepcions polítiques concretes de manera que *educació i política són indissociables, i tenir consciència d'aquesta realitat de l'educació com a eina política i de la funció que com a educadors tenim de ser peons de l'acció i/o manipulació política, resulta fonamental i imprescindible per aconseguir el naixement dels processos crítics dins la societat i d'una educació que ha de permetre i possibilitar la seva transformació i perfeccionament*⁷².

En aquesta mateixa direcció, Miquel Soler Roca, a qui tant admirava en Sebas i amb qui planificaran la creació l'any 2002 de la Universitat Popular Alternativa de Girona (UPA) com a procés de formació permanent d'adults i com a ampliació formativa per l'Escola d'Adults per fer avançar en el coneixement crític de la societat i en la formació d'un pensament polític, econòmic, social i cultural alternatiu i transformador, diu⁷³: *El primer compromís (pels educadors) és estar informat, comprendre en tant que sigui possible el que està passant... Si l'educador no aconsegueix interpretar el*

72 Callís, J. i Parra, S., 2001. Educació en la globalització: direccionalitats i reptes. *Perspectiva Escolar*, 251, pàg. 14-22.

73 Soler Roca, M., 2000, El compromís dels mestres amb la societat i la política. *Infància*, 115, pàg. 7-11..

seu temps, qui ho farà? Què podrà comunicar al seus alumnes que apunti cap al futur si ignora els problemes i les forces que condicionen aquest futur?... Tot mestre ha de trobar la manera de militar a favor d'un món més just, més lliure, més feliç... El món d'avui, amb les seves contradiccions immenses i els seus greus problemes no resoltos, no admet la neutralitat dels ciutadans.... La política com a pregunta i com a exercici de recerca de la resposta, no com a adoctrinament.

El repte polític-educatiu que es genera en tot procés educacional presenta profunds interrogants, gens fàcils de resoldre. Kant es plantejava la incongruència que resulta del fet que una generació determinada, amb l'es seves identitats concretes, sigui l'encarregada de preparar les generacions futures, de les quals en desconeix els ideals que la configuren. Interpel·lació i dubte que, en l'àmbit de la cooperació, s'amplia pel fet de situar-se davant contextos culturals i cosmogònics diferents. Marx donà una resposta a aquesta situació contradictòria en afirmar que la possibilitat d'educar homes nous en un món vell està fonamentada en l'aliança de l'educació amb la pràctica revolucionària.

Per tant, l'educació ha de ser la flama anticipadora de la transformació social: *L'educació no canviarà el món, però canviarà als homes que canviaran el món*, en paraules de Freire. Cal doncs *anar contra el món per canviar el món*⁷⁴, tal com indica Bogdan Suchodolski. Anar contra el món és anar contra la injustícia present on l'explotació, la fam, la incultura, la manca d'aliments i d'aigua, la submissió dels pobles al poder neoliberal, els conflictes territorials, ideològics i religiosos... i prendre partit per la pau i la solidaritat humana.

La Pedagogia de l'Amor

Una de les qüestions que més sorprenen al nostre company i amic Sebas Parra, i que fa que s'enamori de l'alfabetització a Nicaragua, és veure l'afecte en les relacions quotidianes entre els autòctons i amb els cooperants.

⁷⁴ Suchodolski, B., 1986, *Pedagogia de l'essència i pedagogia de l'existència*. Vic: Eumo.

Aquesta és una experiència que el farà apropar-se més al procés d'alfabetització i identificar-se amb una pedagogia que no solament persegueix que la població aprengui a llegir i escriure, sinó a viure com l'alfabetització és un motor que genera participació i aquesta participació és generadora del desig d'aprendre i de crear vincles entre la població. La Pedagogia de l'Amor és un concepte i una pràctica que lluita contra la individualització que porta el model de societat consumista i també una lluita contra la pobresa.

Davant les realitats viscudes a Nicaragua i seguint Paulo Freire, Eduardo Galeano i Orlando Pineda, Sebas Parra sintetitza les claus que han de configurar tot procés educatiu, tenint en compte les directrius de la pedagogia de l'enamorament i transformar les dificultats en possibilitats⁷⁵:

— *Rebutjar el fatalisme, la resignació en la vida, el treball i la pràctica educativa, tot incorporant l'optimisme crític, fent una clara opció per l'esperança -exigència ontològica de l'ésser humà- com a condició imprescindible per a ser subjectes actius de la història i educadors eficients i transformadors. Cal educar l'esperança.*

— *Rebutjar les desigualtats entre les persones i les nacions, la mercantilització, la competitivitat i l'individualisme, propis d'un model de civilització que ens porta cap a la catàstrofe, tot treballant amb tenacitat i generositat per a construir la cultura de la solidaritat i de l'humanisme internacionalista. Cal educar pel fraternalisme i la igualtat.*

— *Rebutjar el pensament únic, el negativisme a tota mena de somnis i utopies dins i fora de l'educació i la negació o l'anorreament de la diversitat. Cal estar atents i potenciar la diversitat en la dimensió local i universal com a font de riquesa i de cultura; i la relació dialògica que dona sentit a la nostra ciutadania universal.*

Sobre la Pedagogia de l'Amor, Sebas Parra va escriure el següent:

Para hablar de Pedagogía del Amor, o de Educación Popular, creo que deberíamos aprender a mirar con otros anteojos o cambiar el color de las

75 Callís, J. i Parra, S., 2001. Educació en la globalització: direccionalitats i reptes. *Perspectiva Escolar*, 251, pàg. 14-22.

gafas habituales. Pero, inmediatamente después, deberíamos alfabetizarnos en un nuevo lenguaje que nos permita situarla en nuestro mundo sin estridencias, mediante conceptos como “teatro pedagógico”, “círculo de cultura”, “problematización”, “concientización”, “mística”, “estímulos”, “comunidad”, “proyecto popular” ... Y, alfabetizados de verdad, sabiendo leer esas y otras palabras y el mundo que las contiene y con toda la carga de humildad que podamos soportar, podríamos aproximarnos al interior de esa construcción sociopolítica y pedagógica que venimos llamando Pedagogía del Amor⁷⁶.

L'experiència alfabetitzadora a Nicaragua a través dels textos escrits per Sebas Parra

— Nuestro calendario escolar determinaba vacaciones. Pero, atentos al mundo, aquel 23 de agosto de 1980 empezamos a recibir clases de una insólita y desconocida asignatura de nombre Alfabetización. La escuela, allá en aquel pueblo sencillo como la palabra Juan, nos quedaba bastante lejos. Aun así, como jóvenes que éramos y que queríamos seguir siendo, teníamos tremendas ganas de apropiarnos del futuro, o sea, de aprender. Y aprendimos, tanto en tan poco tiempo, de aquella Nicaragua Nicaragüita que alfabetizando sembraba y defendía su Revolución, que cambiamos nuestras vidas. 35 años después seguimos aprendiendo, seguimos enamorados⁷⁷.

— ¿Cómo amaneció? Me acababa de despertar, y ese “cómo amaneció” me hizo sentirme feliz hasta el punto de olvidarme que, en aquel Quilalí, en camino de hermanarse con Salt, aún andaban enmontañados recontras, recompas y quien sabe que otras gentes armadas. Era la primera vez que llegaba a Nicaragua y aún no entendía bien el inmenso corazón de un pueblo que, habiendo ganado la libertad y la soberanía con las armas en la mano, tenía tanta capacidad de fabricar afecto y regalar afecto⁷⁸.

76 Pineda, O. i Parra, S., 2014, *El Sueño que fue*. Managua: AEPFCFA, pàg.102.

77 Pineda, O. i Parra, S., 2014, *El Sueño que fue*. Managua: AEPFCFA, pàg. 47.

78 Pineda, O. i Parra, S., 2014, *El Sueño que fue*. Managua: AEPFCFA, pàg. 7.

— *Viví tan de cerca la Revolución y la Cruzada de Alfabetización que las hice más como si cada uno de los miles de brigadistas en las montañas nicaragienses fueran Sebas Parra enseñando y aprendiendo pegados a las familias campesinas. Y así cursé una Maestría a distancia en Pedagogía del Amor, otra en Compromiso con el pueblo, otra en Solidaridad internacionalista y otra más en Educación para la Libertad que fueron los principales fundamentos de mi futuro quehacer educativo⁷⁹.*

— *La educación es amor, es conflicto, es pasión, es cambio, es conciencia, es curiosidad, es lucha, es memoria crítica, es práctica de la libertad y la solidaridad, es reconocimiento propio y del otro, es sueño y utopía, es compromiso militante, es dialogo y comunicación y siempre, por tanto, es afecto. Y en ese marco destaco cuatro cualidades esenciales de la Pedagogía del Amor: la pasión, el compromiso, la lucha y la esperanza. Pasión entendida como inclinación intensa y viva, permanente, obstinada, roja y negra, por situar la Alfabetización, las alfabetizaciones, o sea, la educación, en el centro del progreso de la historia de las personas y de los pueblos⁸⁰.*

— *Y consciente de todo lo dicho, y responsable en parte, en una parte infinitesimal, por acción u omisión, confieso una vez más que, tras 24 viajes a Nicaragua y algunos más a otros lugares de América como Cuba, Venezuela, Brasil, Guatemala... y décadas de intensa y comprometida cooperación con el pueblo nicaragiense en lucha por la erradicación del analfabetismo, me es imposible traducir la sistematización de lo vivido que sirva para explicar qué cosa es la Pedagogía del Amor, qué cosa es la Pedagogía del fango, del sudor y de la esperanza. Seguramente porque tal vez sea verdad que su definición, como la vida misma, sea algo imposible⁸¹.*

79 Pineda, O. i Parra, S., 2014, *El Sueño que fue*. Managua: AEPSCFA, pàg. 48-49.

80 Pineda, O. i Parra, S., 2014, *El Sueño que fue*. Managua: AEPSCFA, pàg. 104.

81 Pineda, O. i Parra, S., 2014, *El Sueño que fue*. Managua: AEPSCFA, pàg. 105.

Sebas Parra al despatx de casa seva, l'any 2015

I seguirem endavant, Sebas, il·luminats per la teva llum

L'acció portada a terme al llarg d'aquests anys per part de Sebas Parra en el camí de la cooperació en l'alfabetització, si bé cal centrar-la fonamentalment a Nicaragua, la seva incidència, a través de l'acció i síntesi ideològica, agafa un pla d'incidència d'abast internacional.

Nicaragua ha d'agrair la tasca que en Sebas va fer de manera directa allà mateix i el treball fet al llarg i ample de Catalunya i Espanya, involucrant-hi mil i una entitats i institucions oficials i, el més important, aconseguint enamorar en aquesta tasca a mil i una persones amb noms i cognoms concrets, que avui tenen en Sebas Parra un referent imprescindible, per entendre l'educació i el sentit de compromís amb el món.

Gràcies, Sebas, per tot el que has fet. Les teves obres seguiran il·luminant molts camins, també els nostres. Haver-te conegut ha estat un impagable regal que ens ha proporcionat la vida.

Seguir el teu exemple de vida i compromís és fer nostre el cant de l'Himne dels brigadistes, de Carlos Mejía Godoy:

*Avancemos, brigadistas,
guerrilleros de la alfabetización,
tu machete es la cartilla
para liquidar de un tajo
la ignorancia y el error.*

*Avancemos, brigadistas,
muchos siglos de incultura caerán,
levantemos barricadas
de cuadernos y pizarras,
vamos a la insurrección cultural.*

¡Puño en alto! ¡Libro abierto!

*Todo el pueblo a la Cruzada Nacional.
Ganaremos el destino
de ser hijos de Sandino,
convirtiendo la oscurana en claridad.
Avancemos, brigadistas,
guerrilleros de la alfabetización,
tu machete es la cartilla
para aniquilar de un tajo
la ignorancia y el error.*

*Avancemos, brigadistas,
muchos siglos de incultura caerán,
levantemos barricadas
de cuadernos y pizarras
vamos a la insurrección cultural.*

Sebas Parra.

Ecrits

Él es como usted y como yo⁸²

*A Bully Jangana i a la gent
de la Samba Kubally-GRAMC,*

Estiu del 93

Él es como usted, y como yo.
Completamente igual.

La misma molécula primera
y billones de vientres de distancia
nos han situado -de frente- en el mismo mundo.
En nuestro único mundo.

El mismo sol de los orígenes;
infinitos e invisibles ciclos hidrológicos comunes:
universales leyes físicas y otros medios saberes
y preguntas y miedos y luchas y sueños compartidos
nos han alimentado -simétricamente- en el tiempo de la vida.
En nuestro único tiempo.

Súbditos de distintos reyes y tiranos;
sometidos a generales y a guerreros de variados uniformes;

82 Anna. López (coord.), 2000, *Deu anys de l'Escola Samba Kubally*. Girona: Universitat de Girona, p. 119-120..

reproduciendo nuestra conciencia mágica
y matando nuestra humana y necesaria rebeldía
mediante el concurso cruel de maestros y de doctores,
de artistas y de dioses, de gobernantes y de payasos,
de hechiceros, de sacerdotes, de comerciantes,
o de toda la extensa gama de otros inútiles y diversos prohombres
y explotados eternamente por los inhumanos gusanos
de los mil nombres y de las mil caras que medran con nuestro sudor,
nos olvidamos de lo esencial:
que usted, como él y como yo,
que todos, somos iguales.

Y desde la igualdad que vengan los discursos.
No nos dan ningún miedo los bellos discursos sobre la diversidad.
No nos puede perjudicar la consideración de diferentes.
Porque lo somos tanto como iguales.
Pero que quede bien claro a quien lo quiera y lo pueda oír:
Sólo desde la igualdad, podemos ser diferentes.
Sólo desde la solidaridad,
usted, como él y como yo,
podemos ser personas.

*III Jornades d'educació
d'adults del SEPT
"A Catalunya som
300.000 analfabets.
L'analfabetisme:
una urgència".
Cartell de Vicente
Huedo, (1980)*

La vida (ja no) és pura realitat⁸³

Tot just tancada la dècada de sobirania i revolució que va viure Nicaragua (1979-1989), mentre continuava pagant el greu pecat de plantar cara a l'imperialisme, vaig llegir un gràfic en una paret de Managua que sentenciava que *la vida es pura realidad*. Imagino que avui, només trenta anys després i en plena societat líquida, s'hauria escrit *la vida es pura ficción...* pura invenció. Perquè la pura realitat, segons dades actualitzades de Nacions Unides, mostra que dels 7.545 milions d'habitants de la Terra més de 2.000 pateixen inseguretats alimentària “moderada o severa” i no tenen accés a medicines, més de 900 no tenen habitatge o viuen en allotjaments precaris i no tenen aigua potable, 1.600 no tenen electricitat, 2.500 no tenen sistemes de drenatge o clavegueres, 770 són analfabets, 18, la majoria menors de 5 anys, moren cada any a causa de la pobresa, més de 200 -continuem parlant de milions- d'infants i joves d'entre 5 i 17 anys treballen en condicions properes a l'esclavitud com a soldats, servents o en altres feines perilloses o humiliants... A Catalunya, segons l'Enquesta de condicions de vida 2018 publicada per l'Idescat, el 21.3% -més d'1 de cada 5- dels “75 milions de futurs” està en risc d'exclusió social -el pitjor percentatge des del 2004, any d'inici de l'estadística- i les dones i les persones immigrades i les majors de 65 anys són les que tenen més números de la rifa, la pobresa infantil afecta prop d'un terç dels menors... Ho deixo aquí.

Aquest fragment de pura realitat sembla una ficció i viceversa: la realitat explicada per la major part de l'entorn mediàtic, educacional i polític ens dibuixa una Arcàdia feliç on l'existència de presos i exiliats polítics catalans, per exemple, no respon a la repressió resultant de la negació del dret a l'autodeterminació dels pobles sinó a l'acció de la justícia davant d'un evident “cop d'estat” que la modèlica democràcia espanyola no podia tolerar. Els relats de ficció de la nostra societat líquida són la norma i

83 Autoria Compartida, 2019, *25 anys i més. L'empremta gironina en la solidaritat catalana*. Girona: Coordinadora d'ONG Solidàries de les Comarques gironines i l'Alt Maresme, p. 84-85.

han aconseguit l'acceptació de la majoria de la població de l'"audiència". I a poc a poc, pacientment però amb molta eficàcia, han configurat una opinió caracteritzada per l'analfabetisme polític. Analfabetisme polític entès, com ens recorda Paulo Freire, com la concepció ingènua o màgica de les relacions de la humanitat amb el món que domina en el pensament d'aquestes persones.

En definitiva, com la incapacitat d'una persona fins i tot en possessió de màsters universitaris de veritat, de fer una lectura del món ajustada a la *puta realitat* del grafit nicaragüenc. La incapacitat de fer-se preguntes i atrevir-se a pensar les respostes sense seguir el dictat cec de mites i consignes. La incapacitat d'entendre el valor del compromís, de la crítica, de la indignació, de la desobediència i la insubmissió, de la lluita transformadora, de l'educació de l'esperança, i de tantes i tantes companyes de viatge que fan de nosaltres persones humanes, és a dir -torno a Freire- una "presència" en el món, uns éssers d'acció i reflexió sobre el món. I, sobretot, la incapacitat de fugir de la resignació, la impotència o la desesperança a l'hora d'enfrontar els reptes que genera la irracionalitat d'una "pura realitat" alienant i aparentment totpoderosa que treballa sempre en favor dels poderosos, dels opressors.

Que la feina feta, molta i diversa, al llarg d'aquests 25 anys ens estimuli a continuar la lluita contra l'analfabetisme polític fomentant l'educació crítica i el pensament propi, la difusió dels drets humans, tots i per a tothom, i la lluita per la igualtat de drets, la recuperació de la memòria històrica, la generació de consciència ecològica i la "desocultació" de la realitat de les dones i de les oprimides totes. Només així, la vida començarà a deixar de ser una pura invenció aguantada per l'analfabetisme polític. Una pura barbàrie.

Educació contra la cultura utilitarista i l'analfabetisme polític⁸⁴

*Un viejo proverbio enseña que mejor que dar pescado es enseñar a pescar. El obispo Pedro Casaldàliga, que no nació en América pero la conoce por dentro, dice que sí, que esto está muy bien, muy buena idea, pero ¿qué pasa si nos envenenan el río? ¿O si alguien compra el río, que era de todos, y nos prohíbe pescar? O sea: ¿qué pasa si pasa lo que está pasando? **La educación no alcanza.** Eduardo Galeano.*

*D'acord, amb l'educació no en fem prou... Cal lluitar també, com a mínim, pel repartiment just de la riquesa i per la igualtat de drets, les opcions de benestar i la millora de les condicions materials de tothom i per una societat mundial alfabetitzada i culta. Lluitar, recordant, una vegada més Pere Casaldàliga, **que som soldats derrotats d'una causa invencible.** Sebas Parra.*

El dia que començo a redactar aquest text, 5 de febrer de 2020, llegeixo el titular de premsa: “La gran banca va guanyar 3.141 milions d’euros el 2020, tot i la pandèmia, gràcies al negoci que desenvolupa només a Espanya mentre prepara noves retallades de plantilla”. Parlem d’un estat que de 2008 a 2019 va fer un anomenat “rescat bancari” regalant 86.934 milions d’euros. La pregunta del milió és evident: per què ara aquests beneficis de la banca rescatada no tornen a les arquitectures públiques? I si no els tornen, per què no protestem per aquest robatori tan ben organitzat? Ben segur que podríem trobar moltíssims exemples arreu del món amb una orientació ètica similar. Tot plegat em serveix per anotar un primer axioma social d’abast universal: fora d’algunes poques excepcions, **les nostres societats pateixen una progressiva extensió de l’analfabetisme polític que paralitza qualsevol resposta crítica organitzada davant els abusos dels poderosos del sistema.**

84 *Agenda Llatinoamericana Mundial 2022.* Girona, p. 34-35.

No calen ni exemples, i encara menys ara, en plena pandèmia, amb les notícies que arriben dia rere dia sobre la injusta i insolidària, criminal, distribució mundial de les vacunes i altres recursos sanitaris, a l'hora d'entendre un segon axioma en la línia de l'anterior: **la “cultura utilitarista”, la que només s'interessa per allò que és o pot ésser útil als poderosos, que la generen i administren, ens oculta les greus amenaces al futur de la nostra espècie i dels nostre planeta.** No calen exemples, però assenyalem tres d'aquests amenaces ocultades: **la catàstrofe climàtica**, que es tradueix en catastròfics incendis forestals i altres desastres naturals o el perill d'extinció d'un milió d'espècies -2019, ONU-, **l'annihilació nuclear**, perill que, malgrat els tractats per limitar l'ús d'armament nuclear, encara representa prop de 13.500 armes nuclears (més del 90% en mans de Rússia i els Estats Units) i **l'augment exponencial de la pobresa i la fam**, resultat de l'ensorrament de l'espai públic i dels dispositius de protecció de la vida al servei de la majoria social desposseïda i, especialment, la redistribució de la riquesa (per exemple, amb una renda bàsica universal) per raó de la feblesa ideològica i organitzativa de la classe treballadora i de la fortalesa del capitalisme que ha comportat el segrest dels estats pels sectors financers, bancaris, usurers, especuladors, fons voltor i altres sangoneres que han posat preu i mercantilitzat qual-sevol aspecte de la societat civil. Les xifres mostren, any rere any, que els multimilionaris són cada vegada més rics mentre augmenten les taxes de la fam i el nombre de pobres. I com que la pobresa estructural i la marginació -que dibuixen, especialment per al jovent, un horitzó sense sortides dignes- només se saben combatre amb la repressió, **aquesta desigualtat implica un extraordinari augment armamentista i dels dispositius repressius:** els Estats Units, per exemple, gasten prop d'un bilió de dòlars en mantenir la seva maquinària de guerra, o els Emirats Àrabs Units i el Marroc acaben de reconèixer Israel amb la condició de poder comprar 23.000 i 1.000 milions de dòlars, respectivament, en armes fabricades als Estats Units. Negoci de la mort, el de l'armament, per cert molt apreciat i sucós per l'Estat espanyol.

Aquestes amenaces i altres no menys importants que vivim arreu del món, en un marc dibuixat per la cultura que hem anomenat utilitarista -individualista, egoista i insolidària- i l'enorme extensió de l'analfabetisme polític- que dificulta les *lectures del món* alliberadores- ens porten al tercer i últim dels nostres axiomes: **és necessari i urgent orientar les societats cap a un sistema radicalment diferent a l'actual que comenci a revertir les amenaces que ens porten a precipitar-nos per un penya-segat cap a l'oceà de la destrucció.**

I quin paper juga l'educació en aquest canvi?

D'entrada cal dir que sabem prou bé que l'educació és filla putativa de la societat, en general, i del model econòmic que l'emmarca, en particular. No és possible, doncs, ara i aquí pensar en una educació que fos una eina crítica i revolucionària, generadora de consciència al servei de l'alliberament personal i social. Eduardo Galeano té tota la raó: amb l'educació no en fem prou... Però, dit això, hem de reivindicar el paper de l'educació a l'hora de lluitar contra la cultura utilitarista capitalista i l'analfabetisme polític que la manté viva i cada vegada més forta. Casaldàliga també profetitza amb raó que som soldats derrotats d'una causa invencible. D'una causa, alhora, justa, urgent i absolutament necessària.

Però de quina educació parlem? Quina orientació política i pedagògica ha de tenir una educació facilitadora de la conscienciació de la gent treballadora que faci possible el canvi radical que la humanitat necessita? No fa gaire celebràvem el 50è aniversari de *Pedagogia do oprimido*, de Paulo Freire. Primera ensenyança: quan Freire reivindica que l'objectiu de l'educació és la *desocultació* de la realitat -que les greus amenaces al futur de la nostra espècie i del nostre planeta que dèiem abans- i que "educadors i educands, en l'educació com a pràctica de la llibertat, són simultàniament educadors i educands els uns dels altres", està posant en evidència els fonaments dels nostres models educatius autoritaris, jerarquitzants, segregadors, patriarcals, racistes i classistes. Segona ensenyan-

ça que ens interessa aquí: l'interès en ocultar la *Pedagogia do oprimido* i l'obra, i la vida, de Freire en general ha significat ocultar una lúcida, innovadora i necessària reflexió sobre el paper de l'educació democràtica com a eina transformadora i com a resposta eficaç en la lluita contra l'analfabetisme polític, entès com la incapacitat de llegir l'escola o la universitat, la vida, el treball o el món, d'una manera crítica i reflexiva. (“L'analfabet polític -no importa si sap llegir i escriure o no- és aquella persona que té una percepció ingènua dels éssers humans en les seves relacions amb el món, una percepció ingènua de la realitat social que, per a ella, és un fet donat, quelcom que és i no que està sent”), en diu Freire. Resumint: l'ocultació de l'herència de Freire impedeix, especialment als nostres infants i joves, formar-se de manera real en valors i ciutadania democràtica prenent consciència dels problemes socials, informant-se amb objectivitat, fent-se preguntes i cercant respostes, deliberant i opinant críticament i participant plenament en tot allò que els afecta. Inclosos els conflictes -”en el fons la veritable llevadora de la consciència”, ens recorda Freire. Evidentment, estem parlant dels valors d'una educació democràtica, laica, científica i de qualitat, recordant, amb Frei Betto -*Congreso de Pedagogia 2021*, l'Havana, Cuba- que “La escuela no es una sucesión de días lectivos. Es un espacio de convivencia, creatividad y socialización y sobre todo, construcción de la identidad ciudadana como colectiva. Debe ser también un espacio democrático de formación de conciencia crítica, disposición a la solidaridad y al compromiso y al combate a todas las formas de injusticias sociales (...) el combate al más grave problema de la humanidad -la desigualdad social- exige que nos empeñemos todos en la lucha permanente por la escuela pública, gratuita y laica.

**Recuperar l'herència de Freire i lluitar:
un camí possible per educar l'esperança cercant la utopia.**

Sebas Parra.

Bibliografia bàsica

- 1978: “L’analfabetisme a Girona”. *Presència* (1 de novembre) (signat amb el pseudònim Pere Nicolau).
- 1984: *Llibre Blanc de l’Ensenyament a Salt*, Salt: Ajuntament de Salt (coordinador).
- 1991: “La Samba Kubally i l’Associació GRAMC”. *Revista de Treball Social* 123, p. 63-80 (amb Francesc Carbonell).
- 1994: *La Samba Kubally*, Barcelona: Serveis de Cultura Popular.
- 1994: “Les noves necessitats educatives. L’educació dels treballadors estrangers”. *Revista de Girona* 162, p. 86-88.
- 1997: *Homenatge a Paulo Freire*. Girona: Universitat de Girona.
- 1997: “El sindicalisme a l’ensenyament gironí”. *Revista de Girona* 184, p. 82-87.
- 1999: “Educació social i educació de persones adultes”. A: Fullana, J. (coord.), *Els àmbits de treball de l’educador social*. Màlaga: Ediciones Aljibe, p. 91-106.
- 2000: “Presentació/Cronologia 1988-1998/Els temes desafiants”. A: López, A. (coord.), *Deu anys de l’Escola Samba Kubally*. Girona: Universitat de Girona, p. 9-14; 25-61; i 109-120.
- 2000: “Sobre els vells i nous sentits de l’alfabetització: una experiència pràctica”. *Quaderns d’Educació Contínua* 3, p. 39-49.
- 2005: “Cooperació per al desenvolupament i educació social”. A: Soler, P. (coord.), *Educació social avui: la intervenció socioeducativa a Catalunya*. Girona: Universitat de Girona, p. 179-201.
- 2005: “Notes sobre l’alfabetització des de la perspectiva de la Pedagogia de l’amor”. *Quaderns d’Educació Contínua* 13, p. 149-155.
- 2006: *L’Escola d’adults de Salt. 30 anys al servei del poble 1976-2006*. Salt: Ajuntament de Salt i Departament de Benestar Social (coordinador).

- 2006: “Escola d’Adults de Salt: 30 anys de servei al poble!... i continuem somiant” (amb Joan Colomer) i “Asociación de Educación Popular Carlos Fonseca Amador” (amb Elena Montiel). A: Callís, J. (coord.), *Premis Mestres 68. Una dècada de Premis Institucionals*. Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat i Mestres 68, p. 179-209 i 247-269.
- 2007: *L’escola d’adults de Salt: una mirada apassionada*. Girona; CCG Edicions.
- 2007: *Orlando Pineda Flores. Aproximación biográfica*. Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat i Mestres 68 (coordinador).
- 2009: *La lectura, i l’escriptura, del món de Paulo Freire*. Xàtiva: Edicions del CREC i Denes Editorial (amb Pep Aparicio).
- 2009: “Educació de persones adultes, cooperació internacional i municipis: una tríada necessària. Una experiència de cooperació internacional en l’àmbit educatiu, l’alfabetització i l’educació popular entre l’Escola d’Adults de Salt i l’AEPFCFA”. *Quaderns d’Educació Contínua 21*, p. 102-106 (amb Joan Colomer).
- 2011: *Ensenyar, aprendre, salvar-se. Lan Daukaia, Lan Takaia, Swakwi Takaia*. Xàtiva: L’Ullal Edicions i Diálogos (coordinador).
- 2013: “Prólogo”. A: Relys, L.I., *De América soy hijo... Yo, sí puedo: crónica de una dècada de alfabetización audiovisual*. Girona: La Guerrilla Comunicacional, p. 13-20.
- 2014: *El sueño que fue. Un relato sobre la alfabetización en Nicaragua*. Girona: AEPFCFA (amb Orlando Pineda).
- 2017: “El Freire que me ha descubierto la vida (digo la vida, no la universidad o las bibliotecas)”. *Papeles salmantinos de Educación 21*, p. 191-218.
- 2020: *La força del coneixement. Crònica de 40 anys de l’educació d’adults a les comarques gironines*. Girona: La Guerrilla Comunicacional (amb Mai Garcia Breton).
- 2021: “Algunes experiències viscudes d’allò anomenat educació/alfabetització política”. *Quaderns d’Educació Contínua 45*, p. 55-67 (amb Miquel Blanch).
- 2021: “Pobresa i educació: un combat desigual”. *Revista de Girona 325*, p. 70-74 (amb Xavier Besalú).
- 2022: *L’escola nostra de cada dia*. Girona: Pere Nicolau Edicions (autoedició).
- 2022: *Rostolls*. Girona: autoedició.

Comiat del Nucli Paulo Freire

ESTIMAT SEBAS, et parlo en nom de la colla del Nucli Paulo Freire: Hem conviscut plegats una colla d'anys a la Universitat de Girona, estimulats pels textos de Paulo Freire, per esforçar-nos a aconseguir un país i, evidentment, una escola millors.

A la Universitat et trobarem a faltar tots: els estudiants que recorden el teu entusiasme i el teu compromís en favor d'una educació alliberadora i els companys i professors que enyorarem la teva mirada lúcida i crítica.

El teu testimoni constant de compromís polític, social i pedagògic per fer una societat més democràtica, més justa, més oberta i més acollidora, ha estat el motor del Nucli Paulo Freire.

Fins al final has estat un testimoni de vida. La darrera lliçó, ja malalt, la de regalar-nos el llibre *L'escola nostra de cada dia* i, sobretot, el *Rostolls*, uns records de vida i de memòria que ens ajudaran a tenir-te present sempre.

Gràcies per la teva amistat i estigues segur que, com et dèiem al *Postscriptum* del teu *Rostolls*, el teu testimoni, la teva amistat, el teu camí i les tantes i tantes hores i experiències compartides ens continuaran estimulant per seguir treballant per fer un país més digne, just, més acollidor i solidari..., en definitiva, un país millor.

Et portem al cor.

SALOMÓ MARQUÈS,

en nom del Nucli Paulo Freire de la Universitat de Girona, a 1 de desembre de 2022.

**¿Por
qué los pa-
tos vuelan en V?**

El primero que levanta
vuelo abre camino al segun-
do, que despeja el aire al tercero,
y la energía del tercero alza al cuarto,
que ayuda al quinto, y el impulso del quinto
empuja al sexto, y así, prestándose fuerza en el
vuelo compartido, van los muchos patos subiendo y
navegando, juntos, en el alto cielo. Cuando
se cansa el pato que hace punta, baja a
la cola de la bandada y deja su
lugar a otro pato. Todos
se van turnando,
atrás y adelan-
te, y ninguno
se cree superpato por
volar adelante, ni subpato
por marchar atrás. Y cuando algún
pato, exhausto, se queda en el camino,
dos patos se salen del grupo y lo acompañan y
esperan, hasta que se recupera o cae. Pere Nicolau
no es patólogo, pero en su larga vida ha visto
mucho vuelo. El sigue creyendo, contra
toda evidencia, que *los patos unidos*
jamás serán vencidos...

Eduardo Galeano

(amb permís)

La Jornada, 2

d'abril de

2000

